

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: **«СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ
ТОРГІВЛІ ФІНЛЯНДСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ»**

Виконала:
студентка 4 курсу групи УОз-41
спеціальності 292 –
«Міжнародні економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

Осадча Т. В.

Керівник: к.е.н., доц. Шуба М.В.

Рецензент:

Харків – 2024 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин
імені Артура Голікова
Іван МАРЧЕНКО

« _____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Осадчій Тетяні Володимирівні

1. Тема роботи «Сучасний стан розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки»

керівник роботи к.е.н., доц. Шуба М.В.

затверджені наказом по університету від “24”01.2024 року № 4002-5/166

2. Строк подання студентом роботи 25.05.2024 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Дослідити еволюцію теорій зовнішньої торгівлі; визначити роль зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країни; охарактеризувати тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки; проаналізувати сучасний стан двосторонньої торгівлі України та Фінляндської Республіки; узагальнити перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Розділ 1. Теоретичні засади дослідження зовнішньої торгівлі країни
2.	Розділ 2. Особливості та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки

5. Дата видачі завдання 01.12.2023 р.Студент Т. В. Осадча
(підпис)Керівник роботи М. В . Шуба
(підпис)

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження зовнішньої торгівлі країни	7
1.1. Еволюція теорій зовнішньої торгівлі	7
1.2. Роль зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країни	14
Висновки до першого розділу	18
Розділ 2. Особливості та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки	20
2.1. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки	20
2.2. Сучасний стан двосторонньої торгівлі України та Фінляндії	33
2.3. Перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки	39
Висновки до другого розділу	44
Висновки	45
Список використаних джерел	48

ВСТУП

Актуальність дослідження. Фінляндія вважається однією з найбільш розвинених країн світу. Цьому сприяють кілька ключових чинників, серед яких політична стабільність всередині країни та високий рівень співпраці між різними організаціями, підприємствами, науково-технічними структурами та інститутами. Країна має високий рівень освіти місцевого населення, сприятливий клімат для розвитку малого, середнього та великого бізнесу, а також спостерігається зростання впровадження інноваційних технологій. Як невелика відкрита економіка, Фінляндія значною мірою залежить від експорту та імпорту товарів і послуг. Так, в експортних галузях відзначається створення робочих місць та інновацій. Експорт забезпечує надходження податків, а зовнішня торгівля є ключовим джерелом економічного зростання.

Ступінь вивчення проблеми. Теоретичним засадам дослідження зовнішньої торгівлі країни присвятили свої праці О. Довгаль, А. Голіков, Л. Григорова-Беренда, Ю. Козак, М. Шуба, Я. Рахко, В. Хейнонен та інші. Зовнішню торгівлю Фінляндської Республіки досліджували Е. Лехікойнен, П. Кіннунен, Й. Пійпонен, А. Хеслін, М.Дж. Пума та М. Кумму, К. Н. Хаккала, В. Кайтіла, Т. Куусі, М. Лехмус, М. Ванг.

Мета дослідження. Метою роботи є визначення сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки.

Відповідно до мети дослідження в кваліфікаційній роботі бакалавра поставлені наступні **завдання**:

- дослідити еволюцію теорій зовнішньої торгівлі;
- визначити роль зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країни;
- охарактеризувати тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки;
- проаналізувати сучасний стан двосторонньої торгівлі України та Фінляндської Республіки;

– узагальнити перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки.

Об’єкт дослідження – розвиток зовнішньої торгівлі як провідної форми міжнародних економічних відносин.

Предмет – сучасний стан та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки.

Методи дослідження. При дослідженні зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки було використано історико-логічний метод, метод узагальнення порівняльний метод, графічний метод, а також економіко-математичні методи (трен-аналіз).

Інформаційна база представлена аналітичними та статистичними звітами та оглядами Світової організації торгівлі, Міжнародного торгового центру (ІТС), Світового банку, Національного статистичного інституту Фінляндії, Європейської комісії, Державної служби статистики України тощо.

Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків; містить 52 сторінки тексту, 21 рисунок, 11 таблиць. Список джерел містить 6 найменувань літератури, 48 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ КРАЇНИ

1.1. Еволюція теорій зовнішньої торгівлі

У традиційному трактуванні поняття «зовнішня торгівля» – це сфера товарно-грошових відносин країни з іншими країнами. Сукупністю зовнішньої торгівлі усіх країн світу є міжнародна торгівля [1].

Міжнародна торгівля – це обмін, операції, продаж (експорт) або купівля (імпорт) товарів, проміжних товарів, сировини, кінцевих продуктів або послуг між країнами, або між регіонами та блоками. Регулюється стандартами, встановленими міжнародними установами або двосторонніми чи багатосторонніми договорами, після досягнення взаємної згоди [2].

Також зовнішня торгівля трактується як обмін товарами і послугами між державно оформленими національними господарствами [3].

Протягом багатьох років різні вчені та фахівці аналізували зовнішню торгівлю, намагаючись зрозуміти її причини та наслідки, як вона розвивається, та вплив, який вона має на розвиток економіки та суспільства. Звідси виникають різні теорії та моделі зовнішньої (міжнародної) торгівлі [2].

Меркантилізм був першою теорією міжнародної торгівлі, яка виникла в Європі у XVI-XVIII століттях. При меркантилізмі кінцевою метою держави було досягнення надлишкового торгового балансу. Активне сальдо торгового балансу шукалося за рахунок експорту дорогоцінних металів і обмеження появи конкуренції, наприклад, обмеженнями імпорту.

Шотландський економіст Адам Сміт поставив під сумнів погляди меркантилістів, і виступив за вільну ринкову економіку. У вільній ринковій економіці національні торговельні обмеження було знято, і країнам дозволили зосередитися на тих галузях, де вони мали абсолютну перевагу над своїми конкурентами. Абсолютна перевага виникає, коли країна здатна виробляти продукт, який за витратами на виробництво дешевший, ніж у її

конкурентів. Абсолютна перевага іншої країни була використана у взаємній торгівлі, дозволяючи країні придбати необхідні їй товари, виробляти які самостійно було б занадто дорого. Теорія, запропонована Адамом Смітом, отримала назву «теорія абсолютних переваг» [4].

Теорія порівняльних переваг Девіда Рікардо є традиційною теорією, яка намагалася пояснити зовнішню торгівлю та переваги спеціалізації виробництва. Теорія пояснює спеціалізацію виробництва та експорту країн різницею продуктивності праці між різними країнами та секторами. Центральне місце в теорії займають різні виробничі технології в різних країнах. Модель спочатку розглядає приклад двох країн і двох товарів. Технологія в секторі і в кожній країні визначається як праця, необхідна для виробництва одного продукту. Потреба в робочій силі є постійною незалежно від обсягу виробництва. Обидві країни мають обмежену кількість робочої сили. Ринок праці збалансований, в економіці переважає повна зайнятість. Якщо країна хоче виробляти більше одного товару, вона повинна виробляти менше іншого товару. Ці можливі виробничі комбінації утворюють криву виробничих можливостей. Модель має лише один фактор виробництва, робочу силу, яка повністю мобільна між різними галузями. Натомість робоча сила не переміщується між країнами. Працівникам платять відповідно до їх граничної продуктивності. Якщо обидва товари виробляються в країні, заробітна плата має бути однаковою в обох секторах, тому що в іншому випадку робоча сила переміститься в інший сектор у пошуках вищої зарплати [5]. Щоб визначити відносну перевагу, потрібні альтернативні витрати обох товарів у кожній країні. Альтернативні витрати товару вважаються постійними, а крива можливостей виробництва є прямою лінією. Крива виробничих можливостей показує, що може виробляти національна економіка. Те, що виробляє національна економіка, залежить від відносних цін на товари. За відсутності міжнародної торгівлі відносна ціна продукції відповідає відносній потребі в робочій силі для виробництва продукції. Коли країни відкривають свої ринки для міжнародної торгівлі,

кожна країна повинна спеціалізуватися на виробництві товару, де вона має порівняльну перевагу. Країна має порівняльну перевагу в товарі, який вона може виробляти відносно ефективніше. Наприклад, країна 1 має порівняльну перевагу в продукті 1, якщо вона може виробляти його з відносно меншою кількістю праці, ніж країна 2 [6].

У вільній міжнародній торгівлі країна експортує в іншу країну товар із відносною перевагою та, у свою чергу, імпортує товар, виробництво якого відносно дорожче.

Країни спеціалізуються на тих товарах, де вони відносно більш продуктивні. Згідно з моделлю, вільна торгівля зрештою призводить до вирівнювання відносних цін на товари між країнами. Ціна товару визначається на міжнародному ринку відповідно до попиту та пропозиції товару. Ціна визначає, як вплив торгівлі на добробут розподіляється між країнами [7].

Відносну перевагу не слід плутати з абсолютною перевагою. Навіть якщо країна не має абсолютної переваги в будь-якому продукті, а її торговий партнер міг би виробляти всі товари дешевше, країна все одно повинна брати участь у міжнародній торгівлі. Різницю в продуктивності між країнами можна розглядати як причину різного рівня заробітної плати в різних країнах. Відповідно до Рікардіанської моделі нижча гранична продуктивність праці призводить до нижчого рівня заробітної плати. Тому реалізація відносної переваги вимагає, щоб у деяких країнах виплачувалася низька заробітна плата. Транспортні витрати не змінюють принцип порівняльних переваг, але вони є однією з причин того, чому країни не досконало спеціалізуються, як припускає теорія порівняльних переваг. Транспортні витрати збільшують ціну на імпортовану продукцію, і в цьому випадку ціна може зрости настільки, що виявляється доцільним виробляти товар усередині країни, а не імпортувати його. Тому транспортні витрати зменшують міжнародну торгівлю. Відповідно, скорочення транспортних витрат збільшує зовнішню торгівлю країни [6].

Проте в теорії порівняльних переваг Рікардо є недоліки. Модель передбачає, що відмінності в продуктивності між країнами призводять до повної спеціалізації країн. Однак у реальному світі це не підтверджується. Модель також не враховує можливі переваги масштабу виробництва.

Однією з проблем теорії є також те, що вона не враховує різницю в ресурсах країн. Модель Хекшера-Оліна пояснює ці аспекти визначення зовнішньої торгівлі. У вихідній моделі праця є єдиним фактором виробництва і вона формує всі витрати виробництва. Насправді це не так. Проте виробничі витрати можна визначити як альтернативні витрати, тобто від якої кількості продукту 2 потрібно відмовитися, щоб виробити одну додаткову одиницю продукту 1. У цьому випадку не робиться жодних припущень щодо якості чи кількості факторів виробництва. Таким чином, країна спеціалізується на продукті, де він має відносно нижчу альтернативну вартість [7].

Відповідно до теорії Хекшера-Оліна, відносна перевага країни є наслідком відносного надлишку або дефіциту факторів виробництва. Згідно з теорією, кожна країна має відносну перевагу в тому товарі, для виробництва якого в країні є достатньо факторів виробництва. Країна спеціалізується на цьому товарі. У базовій моделі є дві країни та два різні продукти. Для виготовлення продукції використовуються два фактори виробництва, кількість яких може змінюватись у процесі виробництва. Такими факторами виробництва є праця і капітал. Виробнича функція вказує, з якою кількістю виробничих факторів можна виготовити товари. У моделі Хекшера-Оліна передбачається, що обидві країни використовують однакову технологію виробництва. Наскільки використовується кожен фактор виробництва, залежить від співвідношення їхніх цін, тобто заробітної плати та відсотка [6].

Виробники не можуть переїжджати з однієї країни в іншу, але продукцією можна вільно торгувати. Оскільки існують різні запаси факторів виробництва, виробництво не відбувається з однаковими співвідношеннями факторів виробництва в обох країнах, незважаючи на однакову технологію

виробництва. Оскільки надлишковий фактор виробництва дешевший, варто більше використовувати цей фактор виробництва у виробництві. Економія на масштабі є стандартною для обох продуктів у виробництві. Проте одна галузь потребує більше капіталу, а інша – більше робочої сили за будь-яких співвідношень цін на фактори виробництва.

Країна повинна спеціалізуватися на тому продукті, для виробництва якого в країні є багато ресурсів, які інтенсивно використовуються. Достаток визначається як співвідношення факторів виробництва, а не як абсолютна кількість. Потім країна експортує цей продукт за кордон. Власники надлишкового фактора виробництва в країні отримують вигоду від вільної торгівлі, а власники дефіцитного фактора виробництва страждають, оскільки міжнародна торгівля змінює відносну ціну продуктів і винагороди факторів виробництва порівняно з ситуацією автаркії. Торгівля підвищує ціну на надлишок фактора виробництва в країні та знижує ціну на дефіцитний фактор. Зрештою, торгівля призводить до зближення цін на фактори виробництва між країнами [5; 6].

Теорія Хекшера-Оліна не може повністю пояснити тенденції світової торгівлі, оскільки насправді країни мають у своєму розпорядженні різні технології виробництва. Також у різних країнах за товари сплачують різні ціни. Однак теорії вдається добре пояснити, хто виграє, а хто страждає від вільної зовнішньої торгівлі.

Проте одних лише вищезазначених теорій недостатньо для пояснення всієї міжнародної торгівлі, оскільки велика частина світової торгівлі відбувається між країнами з подібними запасами факторів виробництва. По-друге, варто відзначити, що торгівля, яка мала місце, є переважно торгівлею подібних товарів, тобто перехресною торгівлею. Зростання торгівлі також не спричинило змін, передбачених теорією, у розподілі доходу та розподілі ресурсів. Щоб вирішити ці проблеми, які залишилися традиційними теоріями торгівлі, була розроблена нова теорія зовнішньої торгівлі. Традиційні теорії порівняльних переваг слугують поясненням торгівлі між різними галузями.

Однак через недосконалу конкуренцію та економію на масштабі виробництва країни зосереджуються на виробництві диференційованої продукції, що призводить до внутрішньогалузевої торгівлі, тобто перехресної торгівлі. Переваги від економії на масштабах і ширшого асортименту продукції нівелюють ефекти розподілу доходів, спричинені лібералізацією торгівлі, принаймні, коли мова йде про досить подібні країни [6].

Джон Стюарт Мілль, Альфред Маршалл і Френсіс Еджворт розробили теорію торговельної політики, засновану на спадщині Д. Рікардо. Вона наголошувала на перевагах вільної торгівлі для нації, незалежно від того, яку торгову політику практикуватимуть торгові партнери. Центральна ідея теорії полягала в тому, що спеціалізація націй і подальший обмін гарантують вигоди для всіх від торгівлі [8].

Роз'яснення Рікардіанської теорії Міллем полягало в тому, що вигода від обміну товарами розподіляється між торгуючими країнами відповідно до гнучкості цін.

Авінаш Діксіт і Віктор Норман, Кельвін Ланкастер і Пол Кругман опублікували результати, згідно з якими економія на масштабі призвела до того, що країни спеціалізуються на монополістичній конкуренції. На думку А. Діксіта та В. Нормана і П. Кругмана, наявність переваг масового виробництва та можливість диференціації продукту пояснюють існування перехресної торгівлі. Багато зусиль було спрямовано на точне моделювання диференціації продукту.

Відповідно до другої моделі П. Кругмана. причиною диференціації продукції є неоднорідність факторів виробництва. що призводить до того, що перехресна торгівля між двома країнами тим більша, чим схожіші країни з точки зору структури факторів виробництва [5].

Модель Ланкастера дотримується підходу, де попит на різноманітний вибір продуктів походить від відмінностей у смаках. Перехресна торгівля пояснюється перевагами масового виробництва. і одночасного виникнення відмінностей у смаку. Подібний підхід також використовував Хелпман.

Вирішальним є те, що рівновага промислового сектора містить велику кількість диференційованих продуктів і що конкуренція призводить до втрати прибутку [8].

На думку Хелпмана та Кругмана, монополістична конкуренція та специфічна віддача від масштабу фірми можуть пояснити присутність транснаціональних компаній на ринку. Головний офіс компанії координує роботу виробничих підприємств, що працюють у різних країнах; З нього виходять витрати, які створюють ефект масштабу всередині компанії та водночас приносять користь окремим підрозділам. Багатонаціональна компанія отримує вигоду від внутрішньої економії на масштабах.

Таким чином, моделі нової теорії зовнішньої торгівлі відрізняються від традиційних моделей тим, що завдяки економії на масштабі ціни факторів виробництва не повинні змінюватися [8].

Майкл Портер представив цікавий та оригінальний погляд на світову торгівлю та міжнародну економічну взаємодію у своїй праці «Конкурентна перевага націй». Підкреслення ефекту масштабу в стилі нової теорії зовнішньої торгівлі також є характерним для аналізу М. Портера. Однак точка зору Портера є дуже емпіричною. Його аналіз виявляє недосконалу конкуренцію, яка панує у світовій торгівлі. У своїй роботі Портер спеціально досліджує розміщення виробництва та регіональні аспекти економічної діяльності. Замість Рікардіанської концепції порівняльної переваги Портер пропонує конкурентну перевагу як основу для пояснення економічного успіху в міжнародній торгівлі [8].

Теорія Портера ґрунтується на дослідженні десяти ключових індустріально розвинутих країн. За Портером, ефективність окремого промислового сектора країни в міжнародній конкуренції базується на його конкурентній перевазі по відношенню до найжорсткіших конкурентів галузі на світовому ринку. У його «діамантовій моделі» чотири вирішальні детермінанти національної конкурентної переваги: фактори виробництва (особливо кваліфікована робоча сила та розвинена інфраструктура); попит

внутрішнього ринку на продукцію; галузі, які підтримують і пов'язані з галуззю; стратегія компанії, структура компанії та конкурентоспроможність [9].

На думку М. Портера, елементи «діаманту» утворюють систему, де велике значення мають внутрішня конкуренція та географічні фактори. Портер підкреслює важливість конкуренції між вітчизняними компаніями, яка змушує окремі компанії звертати свої погляди на світовий ринок. Він прагне відповісти на питання, чому компанії в деяких країнах більш схильні до інновацій і чому соціальне середовище компаній в деяких країнах сприяє швидким інноваціям краще, ніж в інших. За Портером, бізнес-кластери підтримують один одного у взаємодії, яка є процесом, що самозміцнюється. Роль держави головним чином полягає в тому, щоб кинути виклик і заохотити компанії, сприяти внутрішній конкуренції та інноваціям [8; 9].

Нами наведено найбільш значущі, на наш погляд, теорії міжнародної торгівлі. Звісно, існує ще багато інших теорій, які розкривають різні аспекти міжнародної торгівлі. Наприклад, теорія обкрадаючого зростання Дж. Бхагваті, теорія життєвого циклу продукту Р. Вернона, теорії експортної поведінки тощо.

1.2. Роль зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країни

Зовнішня торгівля є одним із ключових факторів економічного розвитку країни, виступаючи не лише джерелом економічного зростання, але й каталізатором для інновацій, підвищення продуктивності та глобальної інтеграції. У сучасному глобалізованому світі роль зовнішньої торгівлі стає ще більш важливою, оскільки вона дозволяє країнам ефективніше використовувати свої ресурси, обмінюватися технологіями та знаннями, а також залучати інвестиції.

Міжнародна торгівля є чинником розвитку, який сприяє, з одного боку, важливим міжнародним відносинам для партнерів, а з іншого – процвітанню

населення, оскільки факт продажу товарів дає націям конкурентні переваги, що означає можливості для покращення якості життя людей, одночасно полегшуючи придбання товарів, на яких спеціалізуються інші країни, таким чином досягаючи торгового потоку, який може забезпечувати економічну стабільність країн на глобальному рівні [10].

Деякі науковці вважають, що головна мета зовнішньої торгівлі країни полягає в тому, щоб між країнами існував обмін різними товарами та послугами, яких може бракувати певній державі [11].

Також існує думка, що мета зовнішньої торгівлі країни полягає в тому, щоб задовольнити потреби залучених країн, знайти взаємну вигоду шляхом обміну продуктами та забезпечення їхнього виходу на зовнішні ринки. Іншими словами, міжнародна торгівля є «виграшною перевагою» для країн, які беруть участь у цьому процесі, оскільки вона дозволяє їм розвиватися, тим самим покращуючи якість життя їхніх жителів, окрім інших переваг. Міжнародна торгівля впливає на формування рівня зайнятості, інвестицій, цін і економічної політики країни [12].

На думку Дж. Кастанєди, міжнародна торгівля є «одним із найважливіших ресурсів економіки, бо вона є одним із найбільш репрезентативних факторів з точки зору створення капіталу та влади у світі, в якому через обмін товарами та послугами країна може досягти найкращих результатів щодо економічного та соціального зростання та розвитку» [13].

Міжнародна торгівля має велике значення для країн, дозволяючи їм розвиватися не лише економічно, але й політично, культурно та соціально, роблячи значний внесок у їх організаційне зміцнення та створення робочих місць. Міжнародна торгівля є важливою тією мірою, якою вона сприяє збільшенню багатства країн та їхнього населення, яке вимірюється через показник виробництва товарів і послуг, які країна виробляє.

Міжнародна торгівля грає значну роль через рух, який вона породжує в межах місцевої, регіональної та глобальної економіки. При здійсненні торговельних операцій вигоду отримує декілька секторів економіки країни,

створюється ефект «каскаду» від виробництва, маркетингу, транспортування, забезпечення безпеки товарів, та залучення різноманітних економічних суб'єктів.

З іншого боку, деякі науковці зазначають, що важливість міжнародної торгівлі включає відносини в комерційній, політичній або культурній сфері в усьому світі, породжуючи глибокі зв'язки, пов'язані не лише з обміном товарів, а й інтеграцією в економічній, фінансовій, політичній та соціальній сферах [10; 11].

У таблиці 1.1 систематизовано основні переваги та виклики, які може відчувати країна у процесі своєї зовнішньої торгівлі.

Таблиця 1.1

Переваги та виклики участі країни у зовнішній торгівлі

Переваги	Виклики
Торговельні зв'язки зміцнюють політичні та економічні відносини між країнами, сприяючи міжнародній співпраці	Надмірна залежність від зовнішніх ринків може зробити країну вразливою до глобальних економічних криз
Створення нових робочих місць в експорто-орієнтованих галузях та зменшувати рівень безробіття	Конкуренція з іноземними виробниками може призвести до закриття місцевих підприємств і втрати робочих місць
Зовнішня торгівля сприяє спеціалізації країни на виробництві тих товарів і послуг, у яких вона має порівняльну перевагу, що підвищує ефективність економіки	Зовнішня торгівля може піддаватися політичним ризикам, таким як торговельні війни, санкції або зміни в міжнародній політиці, що можуть вплинути на стабільність торгівлі
Доступ до технологій, впровадженню нових технологій та інновацій через конкуренцію та обмін знаннями з іноземними партнерами	Торгівля може сприяти зростанню нерівності, оскільки певні регіони або галузі економіки отримують більше вигоди, ніж інші
Диверсифікація економічних ризиків та зменшення залежності від внутрішнього попиту	Зовнішня торгівля залежить від валютних курсів, які можуть бути нестабільними, що створює фінансові ризики для підприємств
Виробники можуть збільшити обсяги виробництва, що дозволяє знизити собівартість продукції завдяки економії на масштабах	Збільшення обсягів виробництва та транспортування товарів може призвести до екологічних проблем, включаючи забруднення навколишнього середовища
Розвиток інфраструктури (дороги, порти, аеропорти, залізниці)	
Залучення прямих іноземних інвестицій, збільшення національних інвестицій	
Доступ до якісних продуктів і послуг, які можуть бути дешевшими за вітчизняні	

Джерело: складено автором за матеріалами [2; 14; 15; 16]

Зовнішня торгівля може сприяти економічному зростанню через ефективніший розподіл ресурсів та спеціалізацію. Так, з наведеної у попередньому підрозділі теорії порівняльних переваг Д. Рікардо витікає, що країни повинні спеціалізуватися на виробництві тих товарів і послуг, у яких вони мають відносну перевагу, та обмінювати їх на товари і послуги, виробництво яких є менш ефективним. Це дозволяє країнам оптимізувати використання своїх ресурсів, зменшуючи витрати та збільшуючи продуктивність [14].

Зовнішня торгівля також може стимулювати інновації та технологічний розвиток шляхом посилення конкуренції та доступу до нових ринків. Коли компанії вступають у міжнародну торгівлю, вони змушені підвищувати якість своєї продукції та знижувати витрати, щоб залишатися конкурентоспроможними. Це, у свою чергу, сприяє впровадженню нових технологій та методів виробництва. Крім того, торгівля може відкрити доступ до нових технологій та ноу-хау, що можуть бути використані для підвищення продуктивності та ефективності [15].

Важливим чинником економічного розвитку є залученню іноземних інвестицій. Існує думка, що зовнішня торгівля сприяє їх залученню. Іноземні інвестори, зацікавлені у виході на нові ринки, приносять з собою капітал, технології та управлінський досвід, які можуть бути використані для розвитку місцевих підприємств та створення нових робочих місць. Це сприяє не лише економічному зростанню, але й розвитку людського капіталу та підвищенню кваліфікації робочої сили [16].

Участь у міжнародних торгових угодах та організаціях, таких як Світова організація торгівлі (СОТ), сприяє створенню сприятливого середовища для торгівлі та інвестицій, забезпечуючи передбачуваність та стабільність.

Крім того, зовнішня торгівля може сприяти підвищенню рівня життя населення, забезпечуючи доступ до більшої кількості товарів та послуг, а також створюючи нові можливості для працевлаштування.

Однак, незважаючи на численні переваги, зовнішня торгівля також має свої виклики та ризики. Відкритість до міжнародної торгівлі може зробити країну вразливою до глобальних економічних криз та коливань цін на сировинні товари. Крім того, конкуренція з боку іноземних виробників може призвести до закриття місцевих підприємств та втрати робочих місць. Тому уряду країн важливо розробляти політику, яка дозволить максимально використовувати переваги зовнішньої торгівлі, зменшуючи при цьому її негативні наслідки [15].

Таким чином, зовнішня торгівля відіграє важливу роль у економічному розвитку країни, сприяючи зростанню, інноваціям, технологічному розвитку тощо. Вона відкриває нові можливості для підприємств, сприяє створенню робочих місць та підвищенню рівня життя населення. Проте, щоб максимально використовувати потенціал зовнішньої торгівлі, необхідно враховувати її виклики та ризики. Наразі зовнішня торгівля залишається важливим інструментом для забезпечення стійкого економічного розвитку країни.

Висновки до першого розділу

1. Еволюція теорій міжнародної торгівлі відображає розвиток економічної думки та поглиблення розуміння складних механізмів, що визначають торгівельні відносини між країнами. Меркантилізм був першою теорією міжнародної торгівлі. Наступною теорією стала теорія абсолютних переваг А. Сміта, у якій він стверджував, що країни мають спеціалізуватися на виробництві тих товарів, які вони можуть виготовляти з меншими витратами порівняно з іншими країнами. Подальший розвиток теорії міжнародної торгівлі здійснив Д. Рікардо з теорією порівняльних переваг. Він довів, що країни можуть отримувати вигоди від торгівлі навіть тоді, коли одна з них не має абсолютних переваг у виробництві жодного товару. Головне, щоб кожна країна спеціалізувалася на виробництві тих товарів, у

яких вона має найменші альтернативні витрати порівняно з іншими товарами. У середині ХХ століття економісти Е. Хекшер і Б. Олін розробили теорію співвідношення факторів виробництва, відому як теорія Хекшера-Оліна.

Наприкінці ХХ століття М. Портер запропонував свою теорію конкурентних переваг, що надає особливого значення ролі фірм та їхнім стратегіям у формуванні національної конкурентоспроможності. П. Кругман розробив нову теорію міжнародної торгівлі, що враховує масштаби виробництва та ринкову конкуренцію.

Ці та інші теорії демонструють, як економічна думка адаптується до нових реалій глобальної економіки, пропонуючи інструменти для аналізу і формування ефективної торговельної політики.

2. Зовнішня торгівля відіграє важливу роль в економічному розвитку країни. Вона може сприяти зростанню ВВП та підвищенню добробуту населення, залученню інвестицій, розвитку інфраструктури, стимулювати інновації та технологічний розвиток тощо. Однак, існують і певні виклики, зокрема, зростаюча залежність від зовнішніх ринків та можливість втрати робочих місць через конкуренцію з іноземними виробниками.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ФІНЛЯНДСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

2.1. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки

Фінляндія, яка є членом ЄС з 1995 року та єврозони з 1999 року, перетворилася з економіки, що базується на сільському та лісовому господарстві, на глобальний центр технологій і дизайну, який визначає тенденції. Фінляндія є членом Світової організації торгівлі (СОТ) з моменту її заснування в 1995 році. Країна добре інтегрована у світову економіку, а міжнародна торгівля становить третину її ВВП [17].

У 2022 році Фінляндія була 47-ю економікою у світі за ВВП, 18-ю – за ВВП на душу населення. Країна була 46-ю у світовому рейтингу як за загальним експортом, так і за загальним імпортом [18].

На рис. 2.1 наведено дані щодо зовнішньої торгівлі Фінляндії у відношенні до валового внутрішнього продукту (ВВП). Тобто сума експорту та імпорту товарів і послуг, яка вимірюється як частка ВВП. За період 2010-2021 рр. показник коливався у діапазоні 70-80 %, а у 2022 році, вперше за досліджуваний період, перетнув межу 90 % і становив 93,1 %.

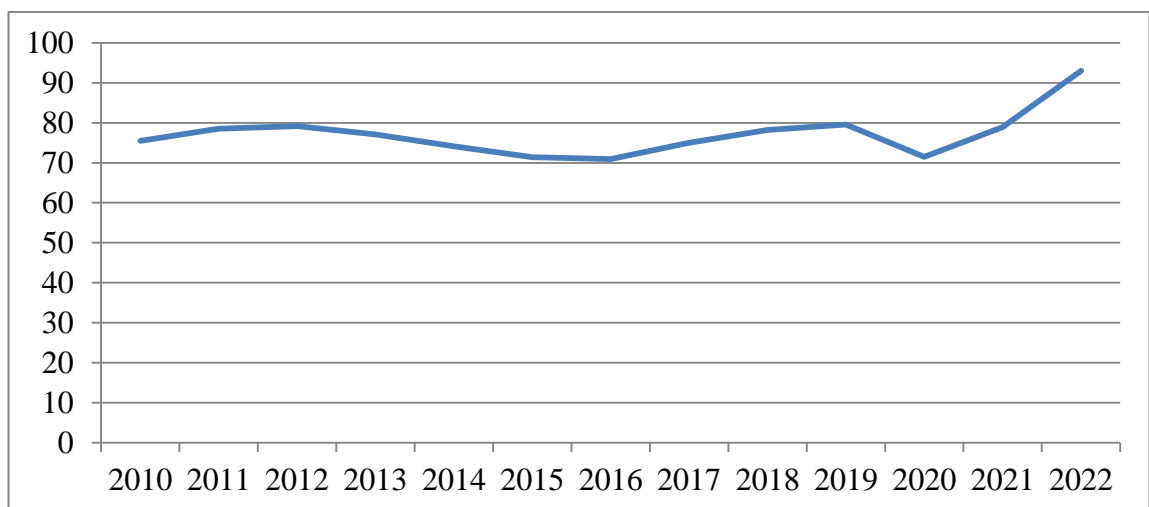

Рис. 2.1. Зовнішня торгівля Фінляндії, % ВВП

Джерело: складено автором за матеріалами [19]

На рис. 2.2 можна побачити, що річний відсоток зростання експорту товарів та послуг з 2010 по 2022 р. значно коливався. Найменшим він був у 2020 році, коли склав -7,8 %, що було пов'язано з пандемією Covid-19 [20]. Найбільше річне зростання за період, що досліджується, спостерігалось у 2017 році (8,8 %). У 2022 році показник становив 3,7 %, що було зниженням, порівняно з 2021 роком, коли річне зростання склало 6,2 % [21].

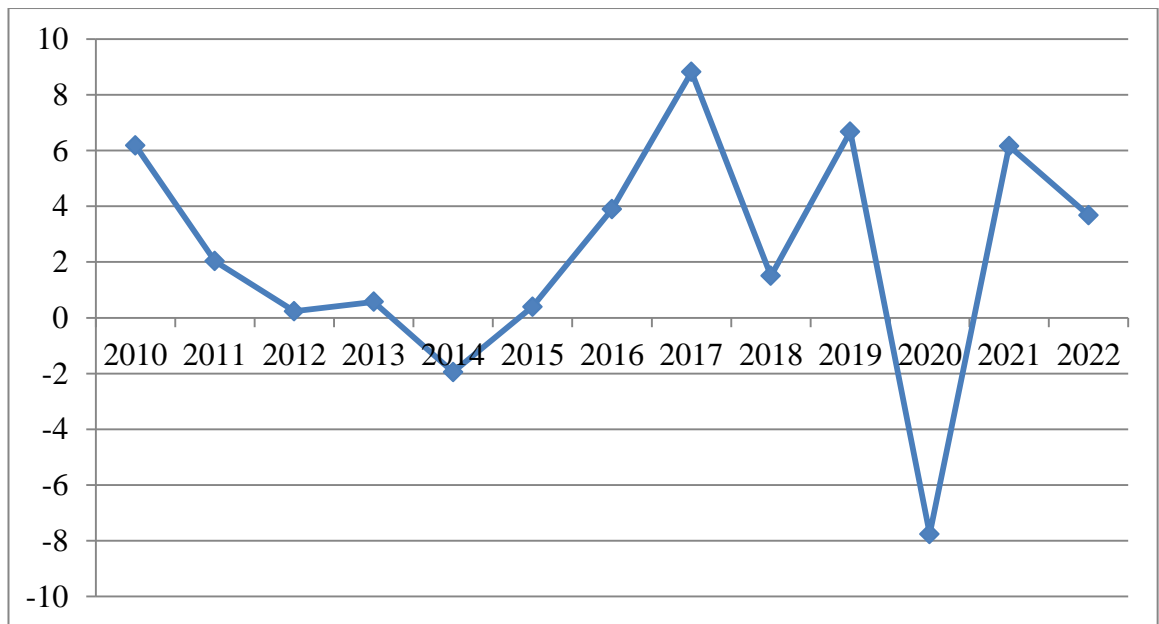

Рис. 2.2. Експорт товарів і послуг Фінляндії, річний % зростання

Джерело: складено автором за матеріалами [22]

У 2010-2011 рр. річний відсоток зростання імпорту товарів і послуг Фінляндської Республіки становив 6 %. До 2014 році він поступово зменшувався і у цьому році вперше, за досліджуваний період, був від'ємним (-0,9 %). У 2015-2016 році показник зростав, у 2017 р. відбулося його незначне зменшення, у 2018 році він повернувся до рівня 2015 року, але у 2019-2020 рр. знов знизився. Варто зазначити, що річний відсоток зростання імпорту товарів і послуг Фінляндії має динаміку, відмінну від динаміки річного відсотку зростання експорту товарів та послуг цієї країни. Хоча найменшим показник також був у 2020 році (-6,2 %), найбільшим він був у 2022 році, коли склав 8,5 % (рис. 2.3).

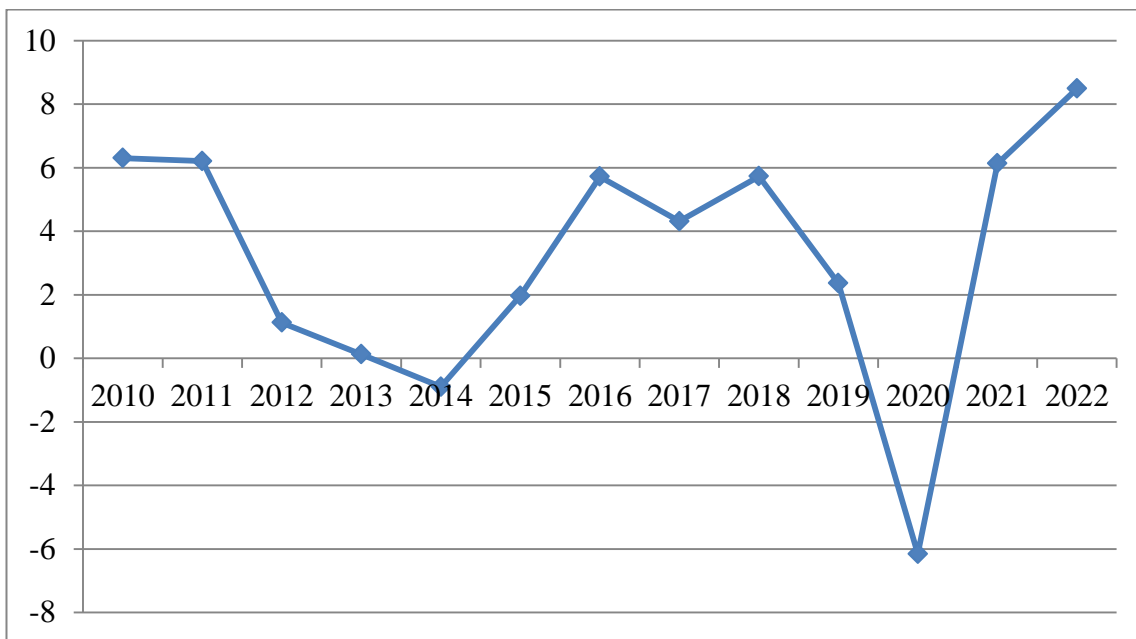
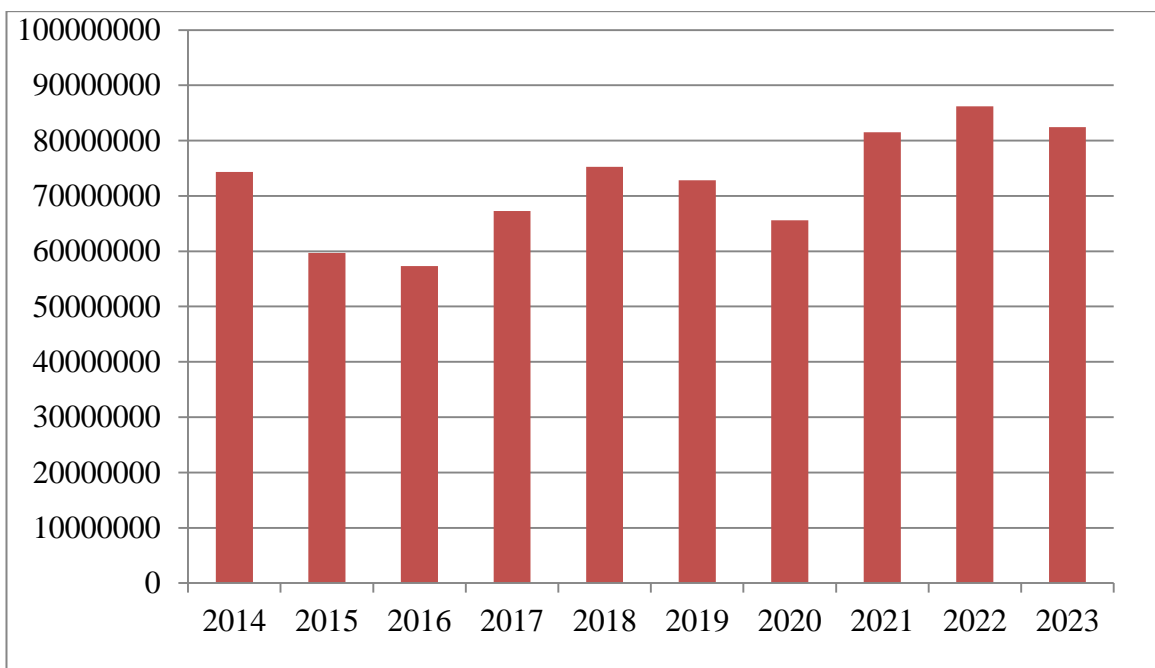

Рис. 2.3. Імпорт товарів і послуг Фінляндії, річний % зростання

Джерело: складено автором за матеріалами [23]

На рис. 2.4 наведено динаміку експорту товарів Фінляндії. Найменшим за період, що досліджується, показник був у 2016 році (57,3 млрд дол. США). Потім він поступово зростав, але у 2019-2020 рр. відбулося зниження. У 2021-2023 рр. він значно збільшився і у 2023 році склав 82,4 млрд дол. США.

2.4. Динаміка експорту товарів Фінляндії, тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [24]

У таблиці 2.1 представлено провідні країни, що імпортують товари з Фінляндії (в таблиці країни наведені у послідовності від найбільшого вартісного обсягу експорту у 2023 році).

Таблиця 2.1

Провідні країни-імпортери продукції з Фінляндії за період 2017-2023 рр.,
тис. дол. США

Імпортери	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
США	4363856	4859967	5199637	5433559	5408126	8062589	9040443
Швеція	6855168	7691324	7473357	6818134	8353450	9255261	8659956
Німеччина	9398924	11156093	10440898	8886352	10755514	9941670	8601329
Нідерланди	4479964	4881720	4336927	4283623	4968811	6138473	6585455
Китай	3728816	4100577	3842829	3422534	4234888	4043216	3701776
Естонія	2013144	2035486	1943554	1952314	2821930	3721922	3004838
Велика Британія	2911937	3211435	2877362	2462883	2978469	3056678	2793808
Польща	1761769	1980253	1937271	1817533	2355141	2609789	2779995
Франція	2031400	2078848	2122219	2057643	2436690	2636750	2710393
Бельгія	2121038	2180217	2250161	1805285	2563843	2740844	2495992

Джерело: складено автором за матеріалами [24]

В експорті товарів Фінляндії у 2023 році найбільша частка припала на США (11 %), Швецію (10,5 %) та Німеччину (10,4 %) (рис. 2.5).

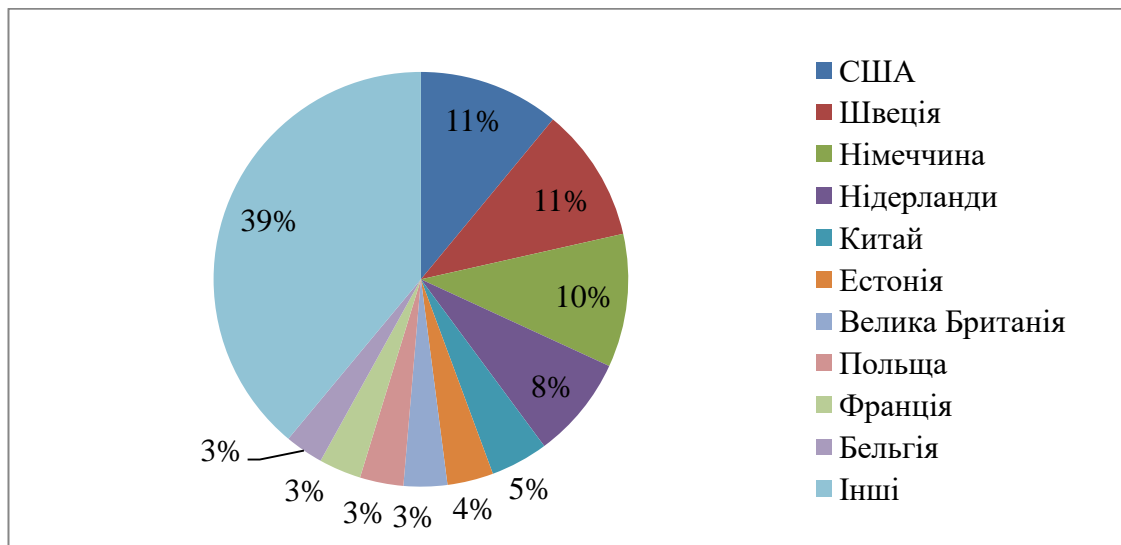

Рис. 2.5. Частка провідних країн-імпортерів у загальному імпорті з Фінляндії у 2023 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [24]

Атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої, їх частини – товари, що є найбільшими за вартісним обсягом в експорті товарів Фінляндії (таблиця 2.2). Також у вартості експорту значна частина припадає на мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки та електричні машини та обладнання та їх частини. Варто зазначити, що наразі Фінляндія є найбільшим у світі експортером осадженої міді і необробленого хутра [18].

Таблиця 2.2

Товарна структура експорту Фінляндії за період 2017-2023 рр., тис. дол.

США

Товар	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої; їх частини	8547205	9423105	9556129	9419082	10470489	10345916	11841956
Мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки	5296921	6381501	6511461	4599456	5704308	8982518	8050310
Електричні машини та обладнання та їх частини	5739079	6286937	5666202	5298100	6218242	7261263	7742685
Папір і картон; вироби з паперової маси, паперу або картону	8030124	9009631	8193704	6822015	7902157	8075745	6797634
Залізо та сталь	4312052	4811865	4267173	4021824	6091193	6622181	5761363
Транспортні засоби, крім залізничного або трамвайного рухомого складу	4770224	5784601	5642657	4811433	5727936	5041487	4305951
Оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні інструменти	3012455	3386966	3459948	3230447	3496911	3614242	3665800
Деревина та вироби з деревини; деревне вугілля	3217899	3377208	3040212	2805295	4463650	4269055	3237072

Джерело: складено автором за матеріалами [25]

У 2023 році на атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої, їх частини припадало 14 % експорту Фінляндії, ще 10 % – на мінеральне

паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки, 9 % – на електричні машини та обладнання та їх частини (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Частка основних товарів у структурі експорту Фінляндії у 2023 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [25]

На рис. 2.7 наведено динаміку імпорту товарів Фінляндії. Найменший обсяг імпорту було зафіксовано у 2015 році (60,2 млрд дол. США). Так само, як і експорт товарів, імпорт зростав у наступні роки, проте дещо знизився у 2019-2020 роках. У 2021-2022 рр. він значно збільшився, однак у 2023 році знов скоротився, хоча був вищим, ніж у всі попередні роки крім 2021-2022 роки.

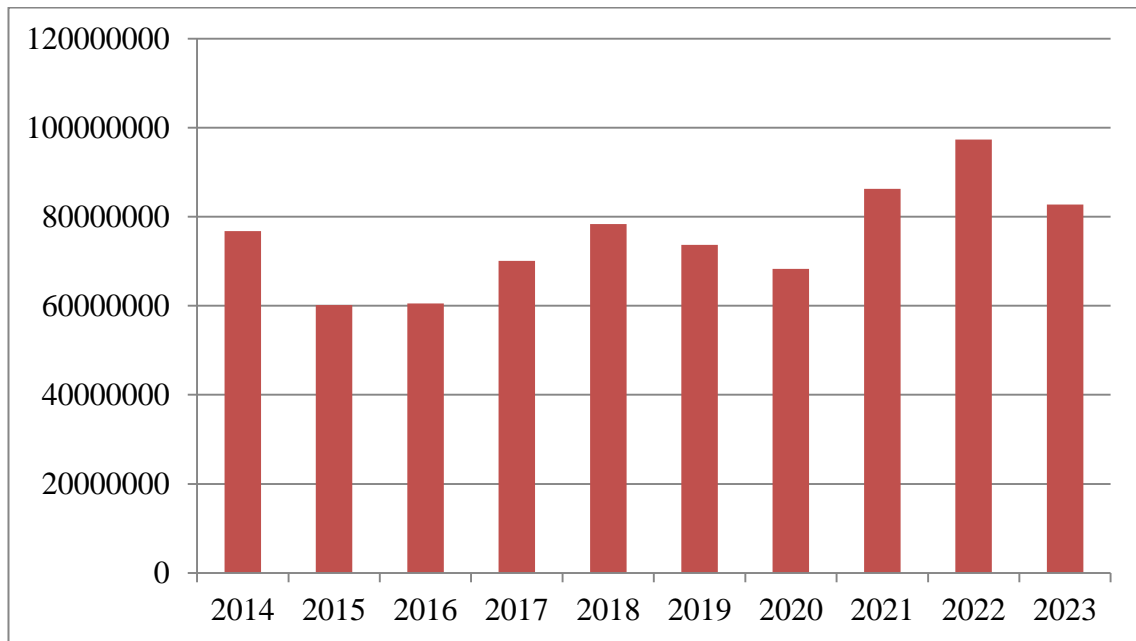

Рис. 2.7. Динаміка імпорту товарів Фінляндії, тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [27]

У таблиці 2.3 представлено провідні країни, що експортують товари до Фінляндії (в таблиці країни наведені у послідовності від найбільшого вартісного обсягу імпорту у 2023 році). Провідними імпортерами товарів до Фінляндії є Швеція, Німеччина та Нідерланди.

Таблиця 2.3

Провідні країни-експортери продукції в Фінляндію за період 2017-2023 рр., тис. дол. США

Експортери	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Швеція	7669035	8429379	8154876	7455057	9869991	12139117	14021789
Німеччина	10663850	11905110	11421923	10536923	12540295	12002417	12314696
Нідерланди	3242825	3637106	3286063	3134807	3856888	4527593	6787497
Норвегія	1639496	2191816	1616485	1601598	1964072	6684953	6311476
Китай	5123198	5446326	5494261	6149291	7794656	8854591	3470180
Естонія	2029449	2281656	2227259	2290590	2738227	3597795	3137967
Бельгія	1369313	1518729	1535953	1337396	1713178	1696118	3036240
США	2153914	2485545	2483111	2331491	2743902	4350253	3011341
Данія	1825589	1868254	1765703	1740356	2028220	1946096	2800621
Польща	1855907	2179777	2091531	2067026	2624484	2843578	2658812

Джерело: складено автором за матеріалами [27]

В імпорті товарів Фінляндії у 2023 році найбільша частка припала на Швецію (16,9 %), Німеччину (14,9 %) та Нідерланди (8,2 %) (рис. 2.8).

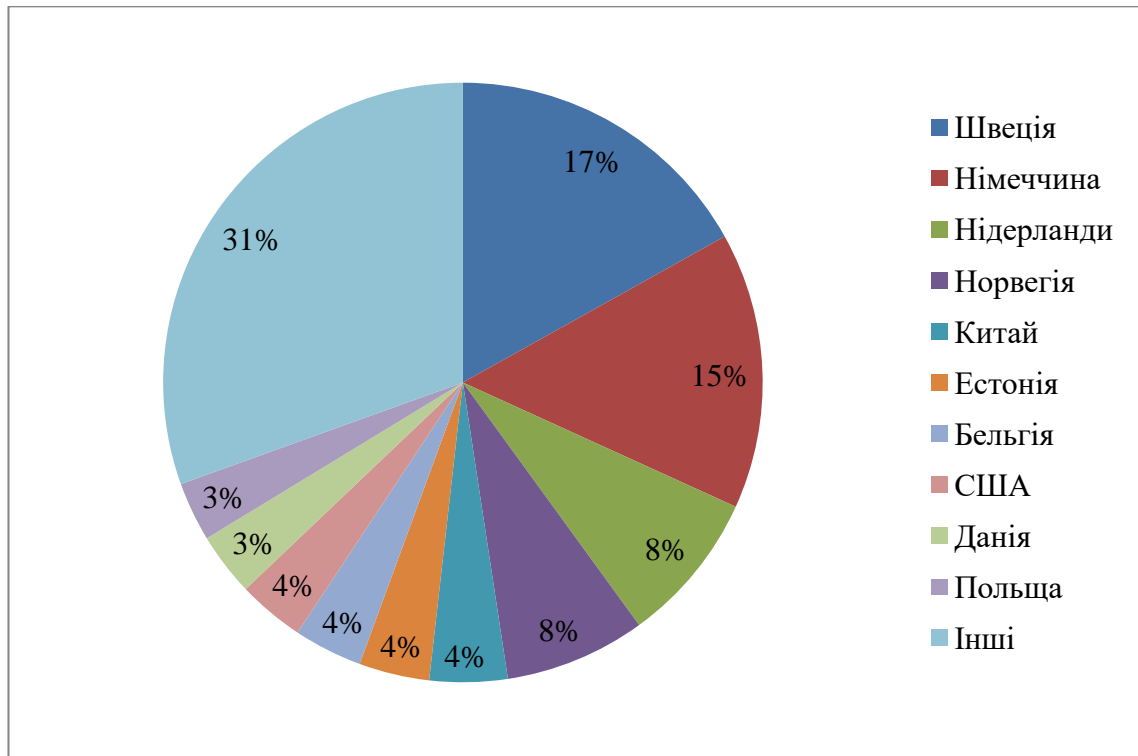

Рис. 2.8. Частка основних країн-партнерів у загальному імпорті Фінляндії у 2023 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [27]

Мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки – товари, що є найбільшими за вартісним обсягом в імпорті товарів Фінляндії (таблиця 2.2). Також у вартості імпорту значна частина припадає на атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої; їх частини та електричні машини та обладнання та їх частини.

Таблиця 2.4

Товарна структура імпорту Фінляндії за період 2017-2023 рр., тис. дол.

США

Товар	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки	9474691	12165949	11083222	7123340	11384403	19321120	12152356

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої; їх частини	8487931	9510377	9270981	8665788	10570016	11446405	10313457
Електричні машини та обладнання та їх частини; апарати для запису та відтворення звуку	6643061	7435650	7122488	6911901	8523425	9612068	9443143
Транспортні засоби, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та приладдя	6291971	7183076	6933762	6335212	7701626	7412155	7923992
Залізо та сталь	2355804	2635149	2440455	2244627	3433977	4253010	2983737
Руди, шлаки і золи	1894561	2011154	1891025	2116742	3483082	3270112	2674124
Пластмаси та вироби з них	2414158	2602456	2432877	2382203	2983406	3176430	2625128
Фармацевтична продукція	2115023	2293095	2194400	2377431	2674860	2573211	2576356
Оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні, медичні інструменти	1899720	2138889	2107378	2103140	2312491	2405344	2464054

Джерело: складено автором за матеріалами [28]

Проаналізувавши дані рис. 2.9, можемо зробити висновок, що у 2023 році на мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки припало 15 % експорту Фінляндії, ще 13 % – на атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої; їх частини; 11 % – на електричні машини та обладнання та їх частини та 10 % – на транспортні засоби, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та приладдя. Також важливе місце в структурі імпорту товарів Фінляндської Республіки займають залізо та сталь, руди, шлаки і золи, пластмаси та вироби з них, фармацевтична продукція та оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні, медичні інструменти.

Рис. 2.9. Частка основних товарів у структурі імпорту Фінляндії у 2023 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [28]

Торгівля послугами відіграє важливу роль для Фінляндії. На рис. 2.10 наведено дані щодо зовнішньої торгівлі послугами Фінляндії у відношенні до ВВП. У 2010 році зовнішня торгівля послугами Фінляндії у відношенні до ВВП становила 19,4 %. У наступні роки показник поступово зростав і досяг 26,4 % у 2019 році. У 2020 році через пандемію Covid-19 відбулося зменшення до 23,4 %, але вже наступного року зростання відновилося. У 2022 році показник становив 26,9 %, що є найбільшим за період з 2010 року.

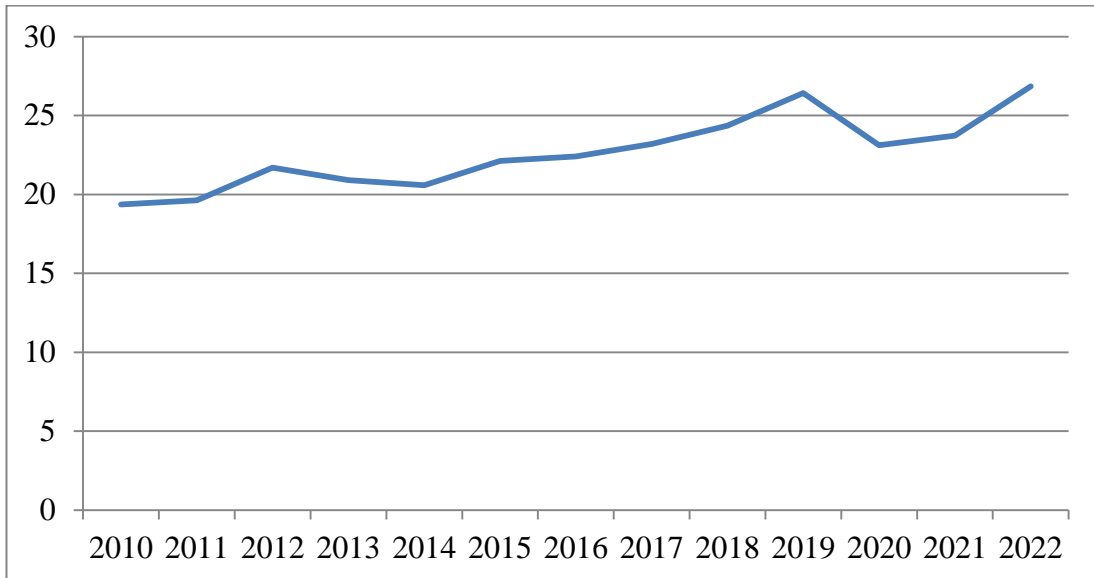

Рис. 2.10. Зовнішня торгівля послугами Фінляндії, % ВВП

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

У розподілі торгівлі послугами Фінляндії всередині та поза ЄС більша частка припадає на торгівлю з країнами-членами ЄС (рис. 2.11).

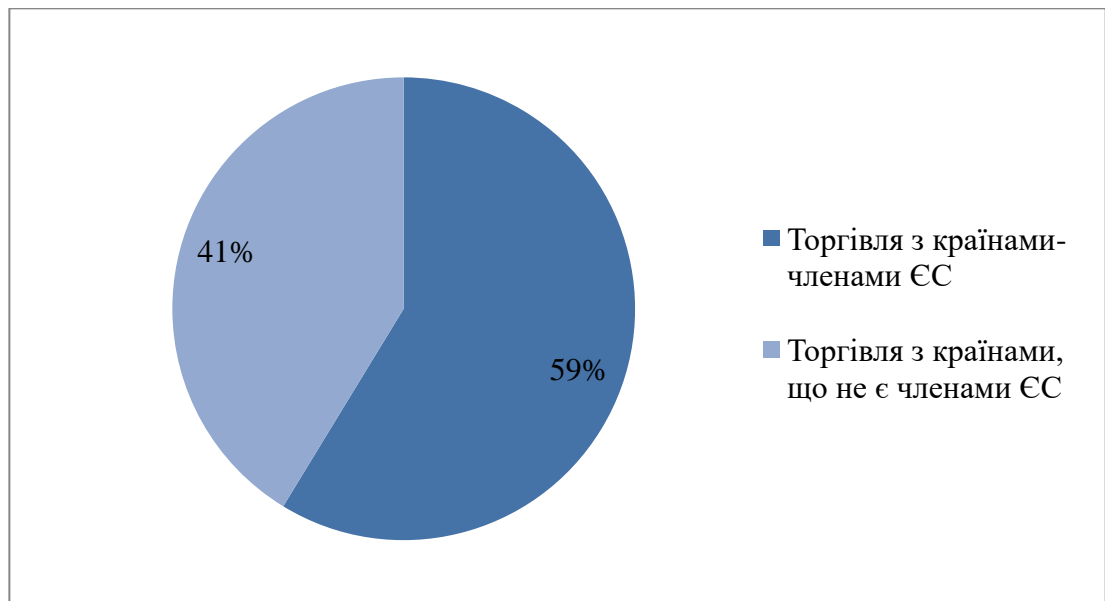

Рис. 2.11. Розподіл торгівлі послугами Фінляндії всередині та поза ЄС

(експорт плюс імпорт), 2022 р., %

Джерело: складено автором за матеріалами [30]

Експорт послуг Фінляндії поступово зростає з 2010 року. Він збільшився з 20,8 млрд дол. США у 2010 році до 34,8 млрд дол. США у 2022 році (рис. 2.12).

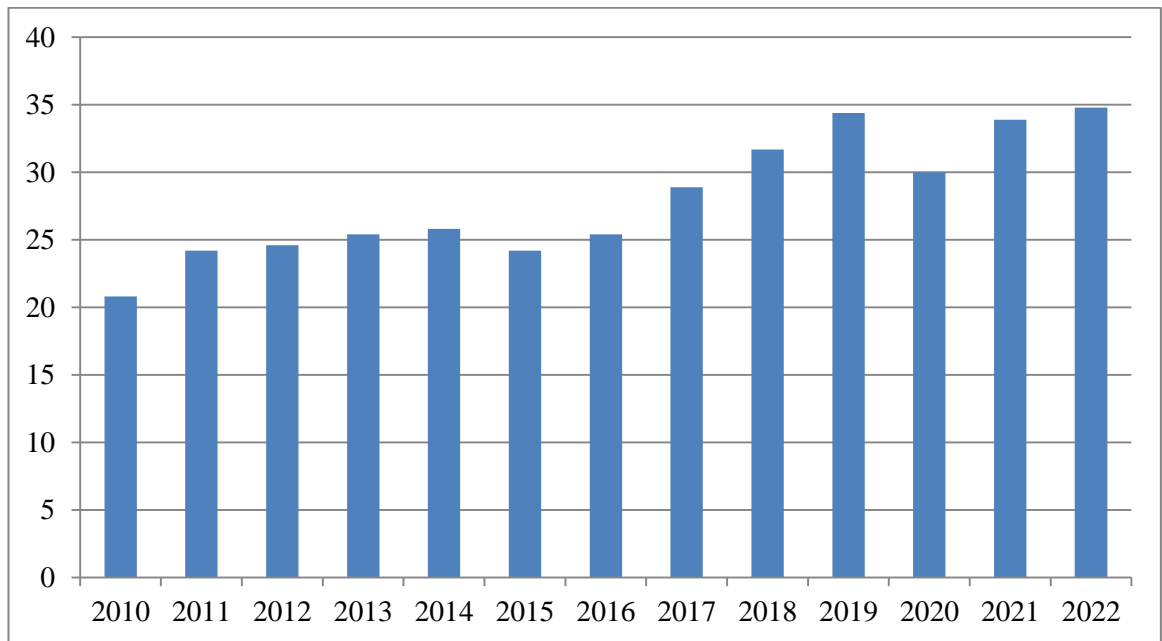

Рис. 2.12. Динаміка експорту послуг Фінляндії за період 2010-2022 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Основними видами послуг в експорті Фінляндії, як можна побачити з даних табл. 2.5, є телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги. За ними йдуть інші ділові послуги та транспортні послуги.

Таблиця 2.5

Основні види послуг в експорті Фінляндії, тис. дол. США

Назва послуги	2018	2019	2020	2021	2022
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	8605616	11634699	12928518	14815005	12334359
Інші ділові послуги	7046756	6489594	6491100	6907203	7638815
Транспортні послуги	5024961	5080175	3039384	3755200	5006193
Збори за використання інтелектуальної власності, що не віднесена до інших категорій	3464921	3610305	2976563	3454784	3298148
Туристичні послуги	3664502	3725611	1264411	1095218	2249312

Джерело: складено автором за матеріалами [32]

Динаміка імпорту послуг Фінляндії за період 2010-2022 рр. представлена на рис. 2.13. За період, що досліджується, найбільше країна імпортувала послуг у 2022 році – 41,1 млрд дол. США.

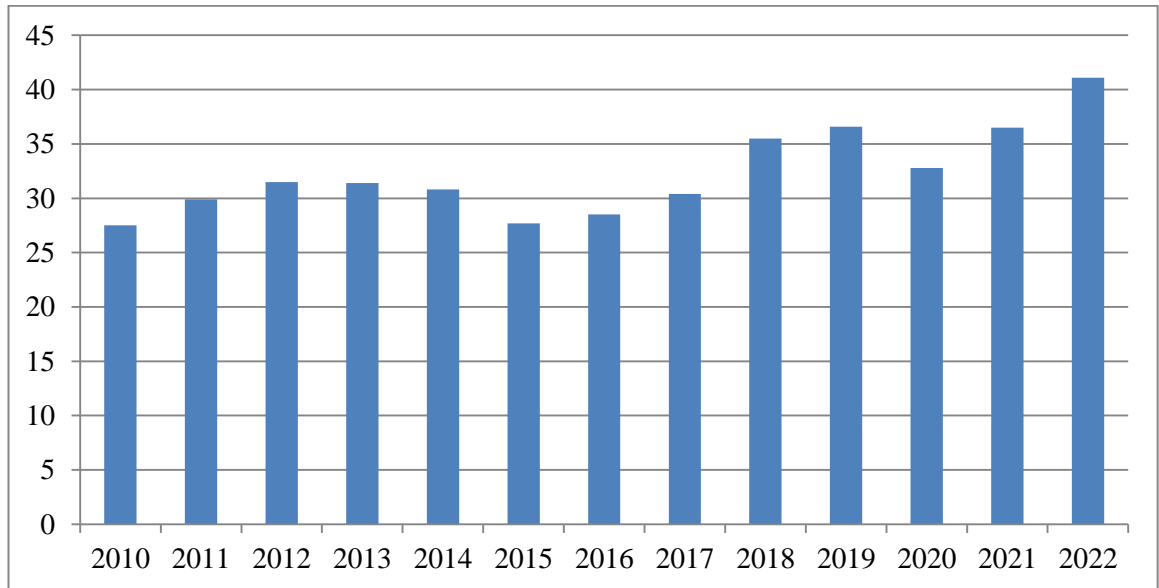

Рис. 2.13. Динаміка імпорту послуг Фінляндії за період 2010-2022 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [33]

Основними видами послуг в імпорті Фінляндії, як можна побачити з даних табл. 2.6, є інші бізнес-послуги, транспортні послуги та телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги.

Таблиця 2.6

Основні види послуг в імпорті Фінляндії, тис. дол. США

Назва послуги	2018	2019	2020	2021	2022
Інші бізнес-послуги	11558002	13123600	13161526	14973492	15107036
Транспортні послуги	7268775	6838870	5782939	6798391	7981056
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	4377798	4775678	5418578	5565976	5473747
Туристичні послуги	6084278	5680214	1676744	1396816	4378576

Джерело: складено автором за матеріалами [34]

Основними партнерами Фінляндії у торгівлі послугами є Швеція, США, Німеччина, Ірландія, Нідерланди, Китай, Данія, Велика Британія, Естонія та Франція [35].

Отже, Фінляндська Республіка має відкриту економіку, її зовнішня торгівля має позитивну динаміку і є важливим фактором економічного розвитку країни.

2.2. Сучасний стан двосторонньої торгівлі України та Фінляндії

Відносини України та Фінляндії мають давні історичні традиції, проте наразі торгівля з Україною посідає 0,17% зовнішньоторговельного обігу Фінляндії. Українсько-фінський товарообіг в цілому демонструє позитивну динаміку, однак лише за рахунок збільшення фінського імпорту [37].

На рис. 2.14 наведено дані, що дозволяють зробити висновок про значну волатильність динаміки імпорту України з Фінляндії за період 2016-2023 років. Найменшим показник був у 2016 році – 216839 тис. дол. США, у наступні роки він збільшився і у 2018 році склав 326188 тис. дол. США, що було найбільшим показником за період, що досліджується. У 2019-2020 році імпорт впав, проте у 2021 році зростання відновилося. У 2022 році через повномасштабне вторгнення росії на територію України імпорт скоротився, але у 2023 році показник знов збільшився і становив 283861 тис. дол. США.

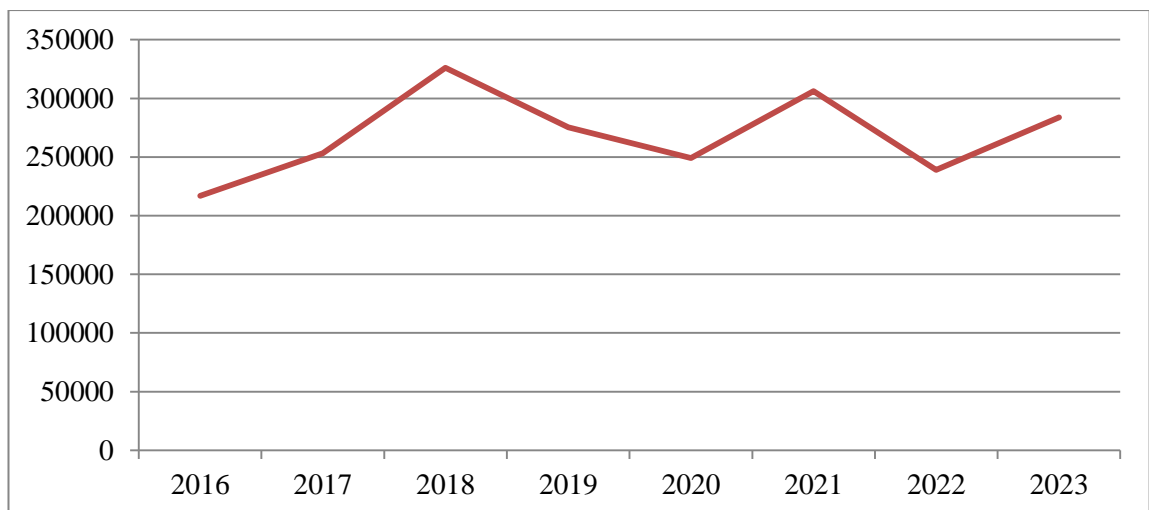

Рис. 2.14. Динаміка імпорту України з Фінляндії за період 2016-2023 рр., тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [38]

У таблиці 2.7 представлено товарну структуру імпорту України з Фінляндії у 2016-2023 рр. (у таблиці товари наведені у послідовності від найбільшого до найменшого вартісного обсягу імпорту у 2023 році).

Таблиця 2.7

Товарна структура імпорту України з Фінляндії у 2016-2023 рр., тис.
дол. США

Товар	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки	14568	15867	41225	21623	22143	30160	60158	72897
Папір і картон; вироби з паперової маси, паперу або картону	83559	76390	101951	95500	75688	90280	53472	61336
Залізо та сталь	12853	14494	16359	10639	17341	25882	19587	30248
Пластмаси та вироби з них	17697	17497	18782	18504	16429	22147	13573	13074
Оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні, прецизійні, медичні інструменти	4728	5776	9177	10872	10434	11897	7501	12878
Фармацевтична продукція	9227	10879	13584	11057	14274	17360	10651	12779

Джерело: складено автором за матеріалами [38]

На рис. 2.15 представлено динаміку експорту України до Фінляндської Республіки з 2016 р. по 2023 року. У 2021 році обсяги українського експорту значно зросли, однак через війну різко скоротилися у 2022-2023 роках.

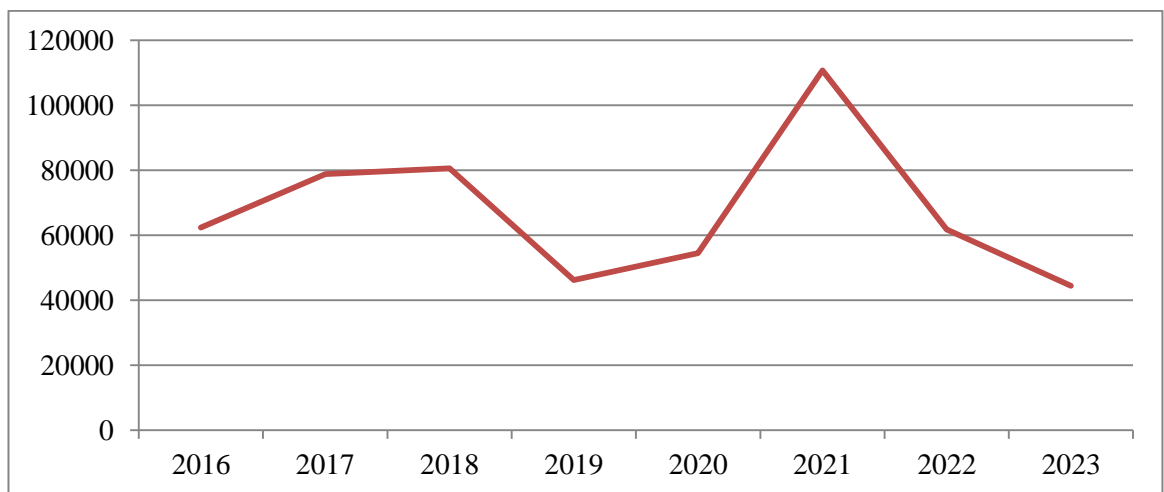

Рис. 2.15. Динаміка експорту України до Фінляндії за період 2016-2023 рр., тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [38]

У таблиці 2.8 представлено товарну структуру експорту України до Фінляндії у 2016-2023 рр. (у таблиці товари наведені у послідовності від найбільшого до найменшого вартісного обсягу експорту у 2023 році).

Таблиця 2.8

Товарна структура експорту України до Фінляндії у 2016-2023 рр., тис.
дол. США

Товар	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Натуральне та штучне хутро; вироби з нього	0	0	0	0	0	19946	14020	8127
Ядерні реактори, котли, машини та механічні пристрої; їх частини	8420	7265	7823	8891	10896	18588	11419	7715
Вироби з чавуну або сталі	2560	3867	4774	4200	5120	9831	9613	5496
Насіння та плоди олійних культур; різні зерна, насіння та фрукти	273	868	1915	2591	2220	3934	3382	4749
Меблі; постільна білизна, матраци, підставки для матраців, подушки та аналогічні набивні вироби	2315	3787	3748	3385	3313	4300	3476	3511
Інші готові текстильні вироби; набори; зношений одяг і зношені текстильні вироби; ганчірки	2362	2165	2615	1941	2262	2888	1477	2467

Джерело: складено автором за матеріалами [38]

Сальдо торгівлі товарами між Україною та Фінляндією за період 2016-2023 років було від'ємним, тобто імпорт України з Фінляндської Республіки переважав над експортом України до неї (рис. 2.16).

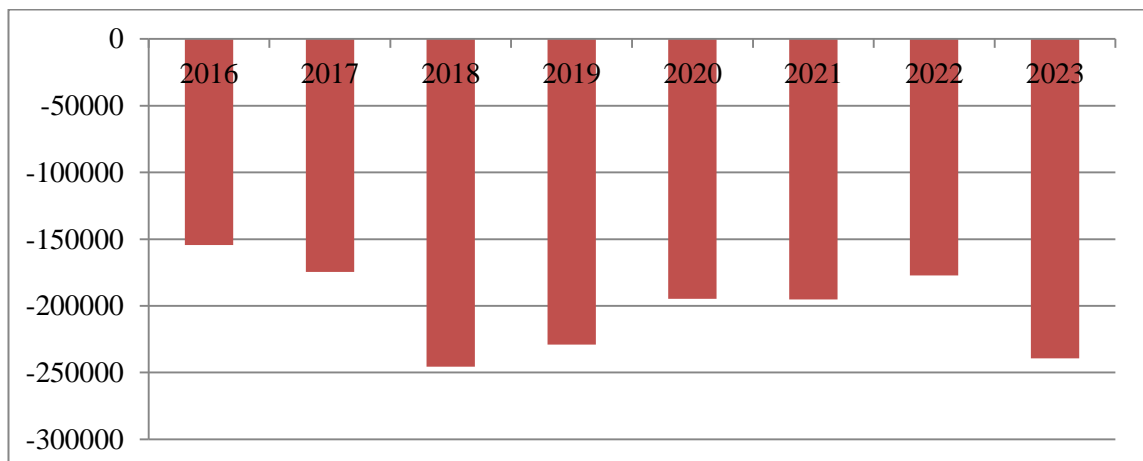

Рис. 2.16. Сальдо торгівлі товарами між Україною та Фінляндією за період 2016-2023 рр., тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [38]

Щодо зовнішньої торгівлі послугами України і Фінляндської Республіки, останні наявні дані доступні за 2021 рік (табл. 2.9). У 2021 році обсяг зовнішньої торгівлі збільшився порівняно з 2020 роком, однак сальдо залишалось негативним, так само, як і сальдо торгівлі товарами.

Таблиця 2.9

Зовнішня торгівля послугами України і Фінляндської Республіки
у 2021 році

Найменування послуги згідно із КЗЕП	Експорт		Імпорт		Сальдо
	Обсяг, тис. дол. США	У % 2020 р.	Обсяг, тис.дол. США	У % 2020 р.	
Загалом	36077,6	127,9	39878,7	112,4	-3801,1
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	к/с	к/с	к/с	к/с	к/с
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	1451,1	97,0	156,6	172,9	1294,5
Транспортні послуги	5808,0	84,7	1150,2	95,2	4657,8
Послуги, пов'язані з подорожами	383,5	133,6	1078,2	114,2	-694,7
Послуги з будівництва	к/с	к/с	-	-	к/с
Послуги зі страхування	583,0	690,4	16021,4	70,0	-15438,4
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	1075,9	585,7	6538,9	111,0	-5463,0
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	168,2	к/с	2877,8	152,4	-2709,6
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	12603,0	216,8	9827,1	844,6	2775,9
Ділові послуги	9752,7	103,4	1540,4	162,7	8212,3
Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	70,1	к/с	-	-	70,1
Державні та урядові послуги	к/с	к/с	к/с	к/с	к/с

к/с – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації

Джерело: складено автором за матеріалами [39]

У 2021 році на послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги загального обсягу експорту України до Фінляндії припадає 35 %, ще 27 % припадає на ділові послуги і 16 % – на транспортні послуги (рис. 2.17).

Рис. 2.17. Питома вага окремих видів послуг до загального обсягу експорту України до Фінляндії у 2021 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [39]

В імпорті послуг України з Фінляндської Республіки у 2021 році найбільша частка припадає на послуги зі страхування (40 %). Також значна частка, а саме 25 %, припадає на імпорт послуг у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги і 16 % – на послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (рис. 2.18).

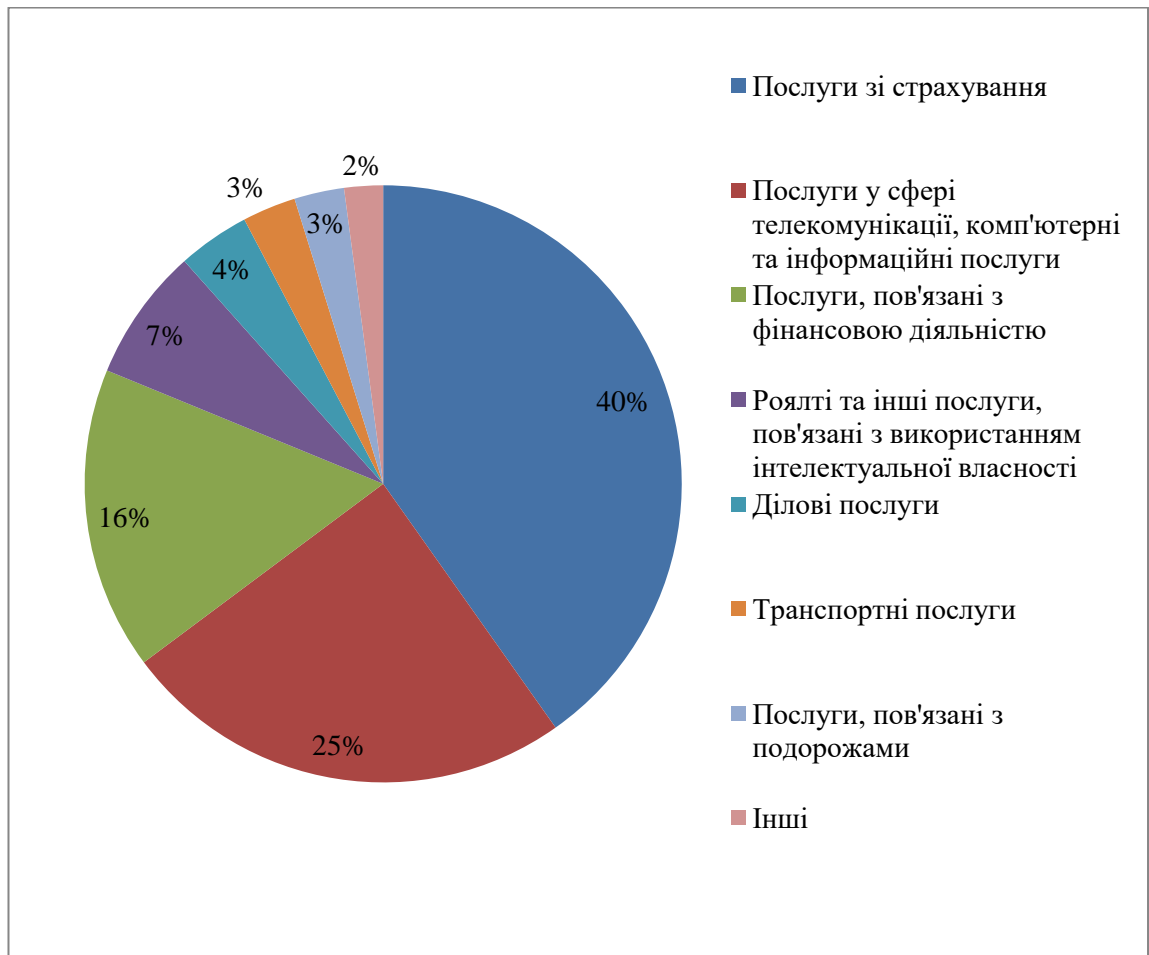

Рис. 2.18. Питома вага окремих видів послуг до загального обсягу імпорту України з Фінляндії у 2021 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [39]

Зважаючи на євроінтеграційний вектор розвитку, Україна прагне посилювати зовнішньоторговельні зв'язки з Фінляндською Республікою. Так, в рамках діяльності з активізації співпраці України зі Скандинавськими країнами навесні 2023 року було організовано Перший українсько-скандинавський економічний форум. Його метою стало інформування бізнесу Фінляндії, а також інших Скандинавських країн та українських ділових кіл про економічну ситуацію та умови ведення бізнесу в країнах, встановлення прямих ділових контактів, обговорення перспектив співпраці України із Скандинавськими країнами, зокрема в умовах полегшеного доступу українських товарів на ринки ЄС тощо [40].

Таким чином, наразі двосторонні торговельні відносини між Україною та Фінляндською Республікою не є інтенсивними. У 2021 році до початку повномасштабного російського вторгнення на територію України обсяги зовнішньоторговельного обігу динамічно зростали, проте наразі, за існуючих обставин, вони суттєво зменшилися. Однак обидві країни розглядають можливості для інтенсифікації зовнішньої торгівлі.

2.3. Перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки

Зовнішня торгівля Фінляндської Республіки, яка є членом ЄС, значно залежить від його зовнішньоторговельної політики. Так, наприклад, торгівля за межами ЄС є виключною відповідальністю ЄС, а не національних урядів країн-членів. Торговельні угоди є ключовим компонентом торговельної політики ЄС. Наразі ЄС має найбільшу торговельну мережу у світі, яка має понад 40 окремих угод з країнами та регіонами. Ці угоди сприяють торгівлі товарами та послугами між ЄС та його зовнішніми партнерами [41].

Дослідження показують, що угоди про вільну торгівлю мали позитивний вплив у межах ЄС, але їхній прямиий вплив на Фінляндію залишався нижчим за середній рівень ЄС. Відбулося значне збільшення фінського експорту до багатьох країн, на які поширюється угода про вільну торгівлю, але в більшості випадків це відбувається головним чином через зростання торгівлі в цілому в результаті глобалізації. Однак у деяких секторах, таких як лісова промисловість і виробництво машин і обладнання, угоди про вільну торгівлю відіграли ключову роль. У Фінляндії їхній вплив особливо відчувається через різні ланцюжки створення вартості [42; 43].

Експорт з ЄС забезпечує значну частку робочих місць у всіх країнах ЄС. 1 з 5 робочих місць в ЄС залежить від експорту. Експорт створює можливості для всіх, як для кваліфікованих, так і для некваліфікованих працівників [44].

Фінський експорт за межі ЄС забезпечує 395 тис. робочих місць у Фінляндії. Ще 79 тис. фінських робітників працюють, пов'язані з експортом з інших країн ЄС у світ. Це означає, що 18% робочих місць у Фінляндії залежать від експорту за межі ЄС. Фінський експорт за межі ЄС також підтримує понад 105 тис. робочих місць у країнах ЄС [45]. Тобто від розвитку експорту залежить добробут значної частини населення Фінляндії.

Внесок експортної промисловості у національну економіку Фінляндії становить приблизно 47 % доданої вартості. З точки зору податків, вплив становить приблизно одну третину загальних податкових надходжень. Експортна галузь, як прогнозується, принесе подальший успіх, якщо будуть виконані певні умови [46].

Фінська промисловість активно прагне до вуглецевої нейтральності. Зелений перехід пропонує багатообіцяючий експортний потенціал на десятки мільярдів євро. Щоб гарантувати успіх експортної галузі в майбутньому, необхідні три складові:

1. Потрібно багато нових висококваліфікованих кадрів. Високий рівень компетентності та достатня кількість експертів відіграють ключову роль у створенні зростання, необхідного для фінансування добробуту населення.

2. У довгостроковій перспективі необхідно збільшити фінансування науково-дослідних досліджень як для державних досліджень світового рівня, так і для бізнес-орієнтованих на ринок інноваційних заходів.

3. Необхідно забезпечити конкурентоспроможність. Потрібна послідовна, цільова та орієнтована на ринок довгострокова галузева політика [46].

У таблиці 2.10 наведено дані щодо прогнозу річної відсоткової зміни обсягів експорту та імпорту товарів та послуг Фінляндської Республіки до 2027 року. На думку експертів, обсяг експорту товарів та послуг Фінляндії буде щорічно зростати на 3,2 % до 2027 року. Прогнозується, що імпорт зросте на 2,2 % у 2024 році. Найбільше зростання очікується у 2025 році

(3,8 %), а наступні два роки річна зміна, за прогнозами, становитиме 3,1 % щорічно.

Таблиця 2.10

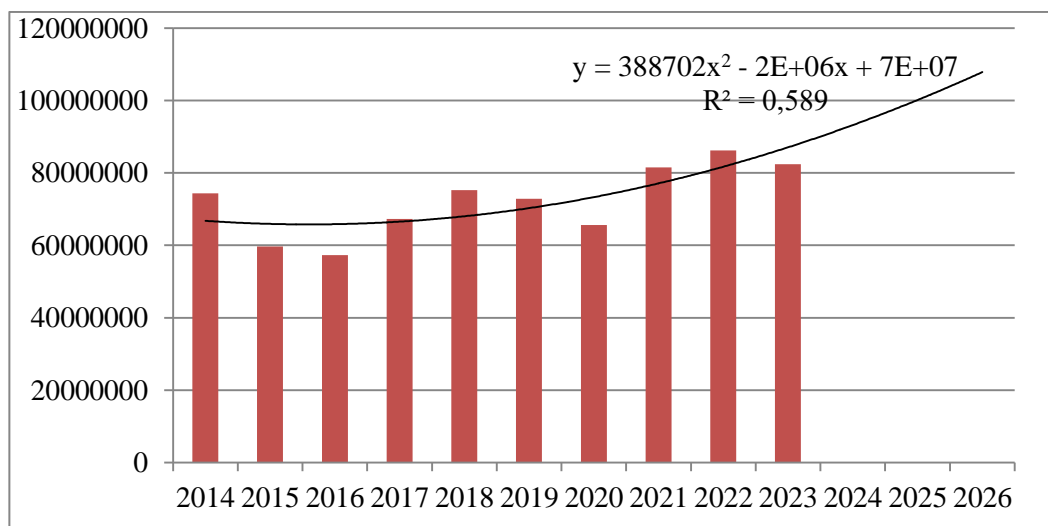
Прогноз обсягів експорту та імпорту товарів та послуг Фінляндії, річна зміна у %

Прогноз зовнішньої торгівлі	2023	2024	2025	2026	2027
Обсяг експорту товарів і послуг, річна зміна у %	-0,0	3,2	3,2	3,2	3,2
Обсяг імпорту товарів і послуг, річна зміна у %	-3,9	2,2	3,8	3,1	3,1

Джерело: складено автором за матеріалами [47]

Найбільшими експортними можливостями для Фінляндії, на думку експертів Массачусетського технологічного інституту, є кобальтова руда, заготівельне обладнання, акрилові полімери і дроба [48].

На рис. 2.19 наведено результати проведеного тренд-аналізу експорту товарів Фінляндії. У середньостроковій перспективі існує вірогідність продовження зростання обсягу експорту фінських товарів. Як можна побачити $R^2=0,59$, тобто вірогідність прогнозу становить 59 %.

2.19. Динаміка експорту товарів Фінляндії у 2014-2023 рр. та прогноз до 2026 р., тис. дол

Джерело: складено автором за матеріалами [24]

На рис. 2.20 наведено результати проведеного тренд-аналізу імпорту товарів Фінляндії. У середньостроковій перспективі існує вірогідність продовження зростання обсягу імпорту товарів Фінляндії. Як можна побачити $R^2=0,54$, тобто вірогідність прогнозу становить 54 %.

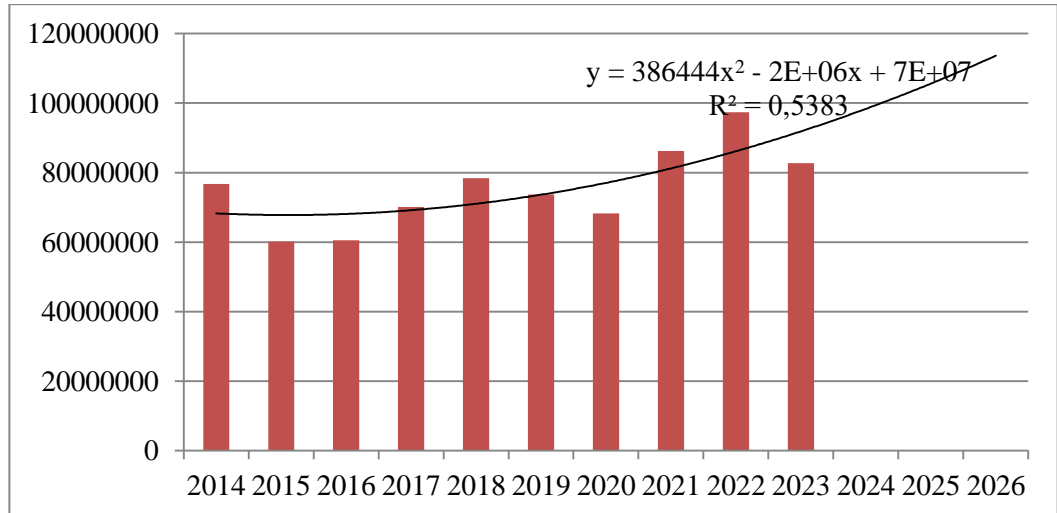

Рис. 2.20. Динаміка імпорту товарів Фінляндії у 2014-2023 рр. та прогноз до 2026 р., тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [27]

На рис. 2.21 узагальнено основні чинники, які, на нашу думку, можуть вплинути на подальший розвиток зовнішньої торгівлі Фінляндії.

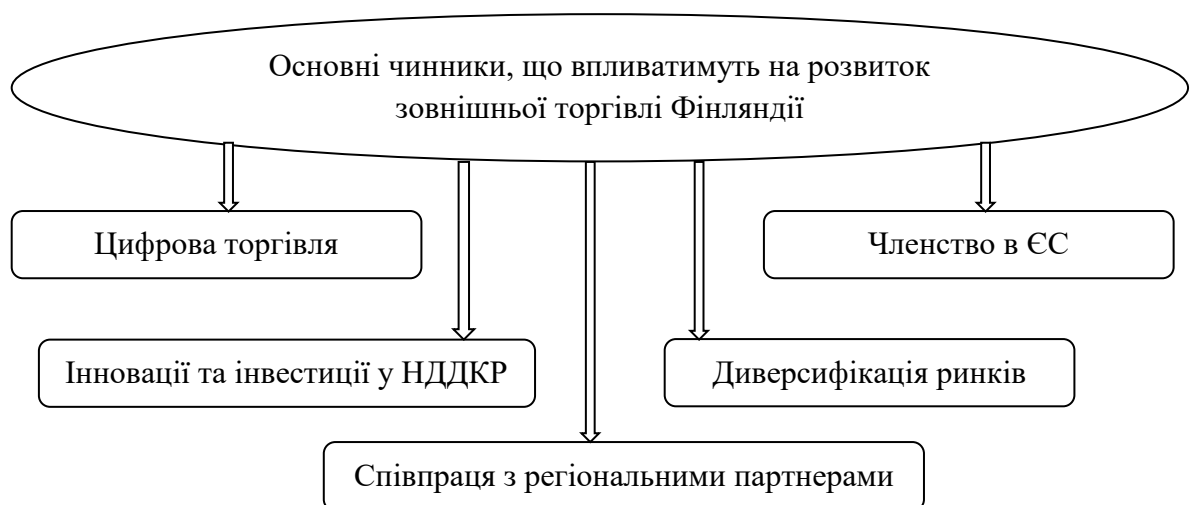

Рис. 2.21. Основні чинники, що впливатимуть на розвиток зовнішньої торгівлі Фінляндії

Джерело: складено автором

Фінляндія, як член Європейського союзу, може скористатися перевагами внутрішнього ринку ЄС для збільшення експорту. Також країна може продовжувати розвивати та зміцнювати свою економічну співпрацю з країнами Північної Європи та Балтії, зокрема з Норвегією, Швецією, Данією та Литвою, щоб спільно вирішувати проблеми та розвивати нові можливості в торговельних відносинах.

Торговельна політика ЄС визначає вектор торговельних відносин Фінляндії з іншими країнами світу. Фінляндія може продовжувати диверсифікувати свої ринки збуту, зосереджуючись не лише на ЄС, але і на країнах Азії, Америки та інших регіонах світу. Розвиток торговельних відносин з країнами, що розвиваються, може стати важливим стратегічним напрямком [49; 50]. Варто зазначити, що в найближчі роки для Фінляндії значним викликом у зовнішній торгівлі є пошук нових торговельних партнерів, оскільки довгий час для країни важливим торговельним партнером була росія, торгівля з якою припинилася через повномасштабне вторгнення в Україну [51].

Зростання цифрової економіки відкриває нові можливості для експорту фінських ІТ-продуктів та послуг. Розвиток цифрових технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей та блокчейн, створює попит на фінські розробки в цих сферах [52].

Фінляндія має великий потенціал для розвитку високотехнологічних та інноваційних продуктів з високою доданою вартістю. Інвестиції у дослідження та розвиток, сприяння стартапам та підтримка інноваційних галузей можуть підтримати зростання експорту в цих секторах [53].

Отже, перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндії є достатньо позитивними, особливо з урахуванням її високої технологічної бази та конкурентоспроможних галузей економіки.

Висновки до другого розділу

1. У цілому динаміка зовнішньої торгівлі товарами та послугами Фінляндської Республіки позитивна. Основними торговельними партнерами з експорту товарів у 2023 році стали США, Швеція та Німеччина, з імпорту – Швеція, Німеччина та Нідерланди. У розподілі торгівлі послугами Фінляндії всередині та поза ЄС більша частка припадає на торгівлю з країнами-членами ЄС. Атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої, їх частини – товари, що стали найбільшими за вартісним обсягом в експорті товарів Фінляндії у 2023 році, а в імпорті переважало мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки.

2. Динаміка зовнішньої торгівлі України та Фінляндської Республіки за період 2016-2023 рр. була волатильною. Торговельне сальдо за цей період між Україною та Фінляндією було від'ємним, тобто імпорт України з Фінляндської Республіки переважав над експортом України до неї. У товарній структурі імпорту України з Фінляндії у 2023 році найбільша частка припала на мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки, у структурі експорту товарів України до Фінляндії – натуральне та штучне хутро і вироби з нього. В імпорті послуг України з Фінляндської Республіки найбільша частка припадає на послуги зі страхування, в українському експорті до Фінляндії – послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги.

3. За прогнозами, обсяги зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки будуть зростати. Основними чинниками, що, на нашу думку, можуть вплинути найбільше на її подальший розвиток є цифрова торгівля, інновації та інвестиції у НДДКР, сталі відносини з ЄС, диверсифікація ринків, співпраця з регіональними партнерами.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено еволюцію теорій зовнішньої торгівлі. Встановлено, що еволюція теорій зовнішньої торгівлі відображає розвиток економічної думки від простих концепцій до складніших моделей, що враховують різноманітні фактори впливу. Починаючи з теорії меркантилізму та теорії абсолютних переваг А. Сміта, яка підкреслювала вигоди від спеціалізації, економічна наука просунулася до теорії порівняльних переваг Д. Рікардо, що розширила розуміння торгівлі між країнами з різними виробничими можливостями. Теорія Хекшера-Оліна акцентувала увагу на відмінностях у факторній забезпеченості, пропонуючи більш глибокий аналіз структурних причин міжнародної торгівлі. М. Портер додав роль національних стратегій та інновацій у формуванні конкурентних переваг, тоді як П. Кругман зосередився на економії від масштабів та споживчих перевагах, розвиваючи теорію нової торгівлі. Ці теорії, а також інші (наприклад, теорія життєвого циклу продукту та обкрадаючого зростання) забезпечують багатовимірне розуміння причин, механізмів і наслідків міжнародної торгівлі.

2. Визначено роль зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країни. Вона є важливим «двигуном» економічного розвитку країни, забезпечуючи доступ до ширших ринків та сприяючи зростанню ВВП. Торгівля може стимулювати розвиток інфраструктури, а також інновацій та технологічного прогресу через конкуренцію та обмін знаннями з іноземними партнерами. Крім того, вона може сприяти залученню іноземних інвестицій, які приносять капітал, нові технології та управлінський досвід, що в свою чергу сприяє створенню робочих місць та підвищенню рівня життя. Однак, існують і певні виклики, зокрема, зростаюча залежність від зовнішніх ринків та можливість втрати робочих місць через конкуренцію з іноземними виробниками.

3. Охарактеризовано тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки. У цілому динаміка зовнішньої торгівлі товарами та

послугами Фінляндської Республіки позитивна. Основними торговельними партнерами з експорту товарів у 2023 році стали США, Швеція та Німеччина, з імпорту – Швеція, Німеччина та Нідерланди. У розподілі торгівлі послугами Фінляндії всередині та поза ЄС більша частка припадає на торгівлю з країнами-членами ЄС. Атомні реактори, котли, машини та механічні пристрої, їх частини є основними товарами, що експортувала Фінляндія у 2023 році, а в імпорті переважало мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки. Основними видами послуг в експорті Фінляндії є телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги, інші ділові послуги та транспортні послуги. Основними видами послуг в імпорті Фінляндії є інші бізнес-послуги, транспортні послуги та телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги. Розвиток зовнішньої торгівлі Фінляндії відзначається акцентом на інноваційності та екологічній стійкості.

4. Проаналізовано сучасний стан двосторонньої торгівлі України та Фінляндської Республіки. Встановлено, що за період 2016-2023 рр. показники зовнішньої торгівлі між країнами характеризувалися волатильністю. Хоча Україна та Фінляндія мають довгу історію відносин, частка України у зовнішньоторговельному обігу Фінляндії не значна, так само, як і частка Фінляндії в зовнішній торгівлі України. Торговельне сальдо між Україною та Фінляндією від'ємне, тобто імпорт України з Фінляндської Республіки переважає над експортом України до неї. У товарній структурі імпорту України з Фінляндії у 2023 році найбільша частка припала на мінеральне паливо, нафтопродукти та продукти їх перегонки, папір і картон, залізо та сталь; у структурі експорту товарів України до Фінляндії – натуральне та штучне хутро і вироби з нього, ядерні реактори, котли, машини, а також вироби з чавуну та сталі. В імпорті послуг України з Фінляндської Республіки найбільша частка припадає на послуги зі страхування, в українському експорті до Фінляндії – послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги.

Отже, наразі двосторонні торговельні відносини між Україною та Фінляндською Республікою не є інтенсивними. Однак обидві країни активно працюють над зміцненням торговельних відносин.

5. Узагальнено перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки. Прогнозується, що обсяги зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки будуть зростати. Фінляндія активно працює над зміцненням своїх позицій у рамках Європейського Союзу, що дозволяє ефективніше використовувати єдиний ринок та залучати іноземні інвестиції. Водночас, Фінляндія може продовжувати диверсифікувати свої ринки збуту, зосереджуючись не лише на ЄС, але і на країнах Азії, Америки та інших регіонах світу. Розвиток торговельних відносин з країнами, що розвиваються, може стати важливим стратегічним напрямком. Інвестиції у дослідження та розробки, а також у цифровізацію економіки сприятимуть підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності фінських товарів на міжнародних ринках.

Основними чинниками, що, на нашу думку, можуть вплинути найбільше на подальший розвиток зовнішньої торгівлі Фінляндської Республіки є цифрова торгівля, інновації та інвестиції у НДДКР, сталі відносини з ЄС, диверсифікація ринків, співпраця з регіональними партнерами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теорія і практика зовнішньої торгівлі : навчальний посібник / Л. І. ГригороваБеренда, М. В. Шуба. 2-ге вид., випр., перероб. і доп. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 136 с.
2. Comercio Internacional. URL: <https://reinoaduanero.mx/comercio-internacional/>
3. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 602 с.
4. Міжнародна торгівля: підручник / Ю. Козак. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 512 с.
5. Krugman P. R., Obstfeld M. International Economics: Theory and Policy 4th ed. Reading: Addison-Wesley. 1997. 766 p.
6. Rahko J. Baltian Maiden Suhteellinen Etu Ja Erikoistuminen Ulkomaankaupassa. Vaasa, 2008. URL: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/4500/osuva_3348.pdf?sequence=1&isAllowed=y
7. Salvatore Dominick. International Economics 7th ed. New York: John Wiley & Sons. 2001. 830 p.
8. Visa Heinonen. Kansakuntien kauppastrategiat – katsaus suojatulleista Ja integraation teori'asta käytyyn keskusteluun. Kansantaloudellinen aikakauskirja. P. 366-381. URL: <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/images/stories/kak/КАК31993/КАК31993Heinonen.pdf>
9. Porter M. The Competitive Advantage of Nations. Harvard Business Review. URL : <https://hbr.org/1990/03/the-competitive-advantage-of-nations>
10. Suriaga Sánchez M. A., Hidalgo Hidalgo W. A. Pinceladas del Comercio Internacional. E-IDEA Journal of Business Sciences. 2021. №3(13). P. 27-43. URL: <https://doi.org/10.53734/eidea.vol3.id142>

11. Sy Corvo H. Comercio internacional: historia, características, objetivo, importancia. 2021. URL: <https://www.lifeder.com/caracteristicas-del-comercio-internacional/>
12. Comercio internacional. Enciclopedia Económica. URL: <https://enciclopediaeconomica.com/comercio-internacional>
13. Castañeda J. Controles riesgos y amenazas en el comercio internacional entre Colombia y Estados Unidos. 2019. URL: <https://repository.unimilitar.edu.co/handle/10654/21254?show=full>
14. What are the advantages of international trade? URL: <https://www.esce.fr/en/faq-all-the-answers-to-your-questions/what-are-the-advantages-of-international-trade/>
15. Reem Heakal. International (Global) Trade: Definition, Benefits, Criticisms. URL: <https://www.investopedia.com/insights/what-is-international-trade/>
16. What Are the Advantages of International Trade? URL: <https://www.americanexpress.com/en-us/business/trends-and-insights/articles/advantages-international-trade/>
17. Finland Country Commercial Guide. URL: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/finland-market-overview>
18. Finland. OEC. URL: <https://oec.world/en/profile/country/fin>
19. Trade (% of GDP) – Finland. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=FI>
20. Foreign trade of goods. URL: <https://stat.fi/en/statistics/tavu>
21. International trade in goods statistics. URL: <https://uljas.tulli.fi/v3rti/db/0/dirs/10>
22. Exports of goods and services (annual % growth). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.KD.ZG?end=2022&locations=FI&start=2010>
23. Imports of goods and services (annual % growth) – Finland. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.KD.ZG?locations=FI>

24. List of importing markets for a product exported by Finland. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c246%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c4%7c1%7c1

25. List of products exported by Finland. URL: https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c246%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

26. Lehtikoinen E., Kinnunen P., Piipponen J., Heslin A., Puma M.J., Kummu M. Importance of trade dependencies for agricultural inputs: A case study of Finland. *Environ. Res. Commun.*, 3, № 6. 2021. URL: doi:10.1088/2515-7620/ac02d0.

27. List of supplying markets for a product imported by Finland. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c246%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c4%7c1%7c1

28. List of products imported by Finland. URL: https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c246%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

29. Trade in services (% of GDP). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BG.GSR.NFSV.GD.ZS?locations=EU-FI>

30. International trade in services. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_services

31. Service exports (US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.NFSV.CD?end=2022&locations=EU-FI&start=2010>

32. List of services exported by Finland. URL: https://www.trademap.org/Service_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c246%7c%7c%7cS00%7c1%7c3%7c1%7c2%7c2%7c1%7c5%7c1%7c1%7c1

33. Service imports (US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BM.GSR.NFSV.CD?locations=EU-FI>

34. List of services imported by Finland. URL: https://www.trademap.org/Service_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c246%7c%7c%7c%7c%7cS00%7c1%7c3%7c1%7c1%7c2%7c1%7c5%7c1%7c1%7c1
35. Commercial services trade. URL: https://stats.wto.org/dashboard/services_en.html
36. Statistics Finland – Trade. URL: https://stat.fi/til/kau_en.html
37. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Фінляндією. URL: <https://finland.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/282-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-finlyandsykoju-respublikoju>
38. Bilateral trade between Ukraine and Finland. URL: https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c804%7c%7c246%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1
39. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами 2021. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/gsztp/gsztp_u/arh_gsztp2021_u.html
40. Перший українсько-скандинавський економічний форум. URL: <https://www.cci.zp.ua/pershyj-ukrayinsko-skandynavskyj-ekonomichnyj-forum-2/>
41. Trade agreements. URL: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/trade-agreements-0>
42. Finland has benefitted from free trade agreements but less than EU on average. URL: <https://tietokayttoon.fi/en/-//10616/tutkimus-vapaakauppasopimukset-ovat-hyodyttaneet-suomea-mutta-eu-keskiarvoa-vahemman>
43. Hakkala K. N., Kaitila V., Kuusi T., Lehmus M., Wang M. The economic impact of EU free trade agreements on Finland and the EU Government's analysis, assessment and research activities. URL: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161952/TEAS_2019_70_Effects%20of%20EU%20FTAs%20VNK_final_proofread.pdf?sequence=1&isAllowed=y

44. Trade and jobs. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/statistics/trade-and-jobs_en?f%5B0%5D=eu_exporting_country_eu_exporter%3A118

45. Trade and Jobs: Finland. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/statistics/trade-and-jobs/finland_en

46. Export industry brings half of Finland's welfare. URL: https://www-metsateollisuus-fi.translate.goog/newsroom/new-study-export-industry-brings-half-of-finlands-welfare?_x_tr_sl=auto&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=wapp

47. Foreign trade figures of Finland. URL: <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/finland/trade-profile>

48. Export Opportunities by Relatedness. URL: <https://oec.world/en/profile/country/fin>

49. Finland Looks to Increasing Stake in Indo-Pacific Region. URL: <https://www.isdp.eu/finland-looks-to-increasing-stake-in-indo-pacific-region/>

50. Bolaños Bedoya J. Benefits of international trade in the Pacific Alliance and opportunities for Finland. URL: <https://www.theseus.fi/handle/10024/147384>

51. Новий уряд Фінляндії припинить фінансову допомогу для держав, які підтримують РФ. URL: <https://suspijne.media/511031-novij-urad-finlandii-pripinit-finansovu-dopomogu-dla-derzav-aki-pidtrimuut-rf/>

52. «Real-time economy» Finnish project to digitize all business transactions. URL: <https://ibtekr.org/en/cases/real-time-economy-finnish-project-to-digitize-all-business-transactions/>

53. Finland – Market Opportunities. URL: <https://www.privacyshield.gov/ps/article?id=Finland-Market-Opportunities>

54. Кваліфікаційна робота : методичні рекомендації до виконання для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти / уклад. Л. І. Григорова-Беренда, Н. А. Казакова, С. А. Касьян, Н. В. Непрядкіна, О. В. Ханова. (5-те вид., перероб. і доп.). Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 38 с.